

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Petri Venerabilis Abbatis Cluniacensis; Illvstrivm
Miracvlorvm Libri II**

Petrus <Cluny, Abt>

Coloniae, 1611

Liber I.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-64969](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-64969)

LIBER I.

DE MIRACULO QVOD IN AVERNICO TER- ritorio contigit.

CAPVT I.

RAT in Auernico ter-
ritorio rusticus qui-
dam habens aluearia,
in quibus examina a-
pum melleam fauo-
rum dulcedinem con-
ficere solent. Quas
iam dictus rusticus aut euolare, aut
emori, aut aliquo casu sibi deperire
pertimescens, vsus prauo sortilegorum
consilio, qui diabolica operatione, etiam
de beneficijs Dei, maleficia facere con-
sueuerunt, & (quod est dictu intolera-
bile) ipsis quoque diuinis sacramentis
per artes magicas abutuntur, accessit
ad Ecclesiam, & sumpto à sacerdote (vt
mos est Christianorum) corpore Do-
minico, illudque ore retinens, nec glu-
tire volens, vt iam doctus fuerat, ad v-

num de iam dictis aluearibus, in quo apes continebantur, accessit, atque foramini quod in eo erat ori adaptato, sufflare coepit. Nam dictum sibi fuerat, quod si corpore Domini ore retento apibus in vase constitutis insufflaret, nulla deinceps moteretur, nulla recederet, nulla deperiret, sed omnibus integrè conseruatis, de augmento fructus multò amplius quàm ante gauderet. Fecit igitur vt dictum est, & ore applicito, flatum ad interiora toto conatu mittebat. Cumque auidus lucri anhelitum protrahens vehementer sufflaret, ipso linguæ & aëris impulsu, iactum Dominicum corpus, iuxta vas illud ad terram corruit. Cum ecce omnis illa apum multitudo de intimis egressa, ad corpus Domini sui reuerenter accurrat, atque in morem rationabilium creaturarum de terra subleuatam, habitaculis suis cum multa veneratione, homine illo conspiciente, induxit. Quod cernens homo, aut negligens, aut parvipendens quod acciderat, ad alia agenda ad quæ domestica cura eum vocabat, gressum conuertit. Sed dum iter ageret, repentino; & (vt ipse post narrabat) intolerabili timore turbatus, se nequiter egisse, tandem mente sanior cogi-

cogitare coepit. Vnde compunctus, immo vi interna compulsus, mox retrò pedem tulit, atque in vindictam sceleris sui apes, quarum vitam opere nefario cōseruare voluerat, superiniecta multa aq̄ violentia, enecauit. Quibus extinctis, dum intima fauorum, quos sibi recondere & cōseruare volebat rimaretur, ecce (mirabile dictu) conspicit corpus Dominicum, quod ex eius ore lapsum fuerat, in formam speciosissimi pueri veluti cum recens nascitur immutatum, inter fauos & mella iacere. Ad quod miraculum vt dignum erat, stupefactus intremuit, sed quid inde agere deberet aliquandiu hæsitans, hoc apud se inuenit consilium, vt eum in manibus accipiēs, ad Ecclesiam deferret, & quia sibi exanimis videbatur, nullo sciente solus Deum puerulum tumularet. Quod dum aggressus esset, eumq̄ in manibus sumens ad Ecclesiam quasi secreto tumulandum portaret, subitò ab indignè ferentis manibus inuisibiliter ereptus, disparuit. Quæ nuper gesta, ipse quidem ita per ordinem proprio presbytero, presbyter autem suo Claramontensi Episcopo, ille verò mihi, ego quoque omnibus istud legentibus scri-

Iniuria dominico serpori facta etiam hic punitur à Deo. bendo intimare curavi. Nec verò tanti piaculi ex toto in posterum dilata vitio fuit, sed in breui locus ante populosus, vario casu habitatore pereunte, in solitudinem redactus est.

De quodam Presbytero diuina mysteria indignè tractante.

CAPVT II.

ITEM in teutonicis partibus presbyter quidam, dum religiosam agere vitam videretur, & penè quotidie sacramissarum solemniam celebraret, dumque sibi minus cautè prouideret, hostis antiqui insidias incurrit, & iam turpem sed occultam peccati foueam, carnis delectationem delapsus est. Sanctimoniam namque quandam dum in primis gratia visitationis adiret, ad postremum assiduitate colloquij, & incauta familiaritate allectus, miserabili casu in illam incurrit. Qui cum post lapsum ad ad cor redire, & quam cito resurgere debuisset, proprijs secibus delectatus, diu conuerti distulit, & peccatum peccato adiungens, vsum peccandi fecit, sicque longum funem quo arctius stringeretur, assidue

pec-

peccādo contextuit. Cumque in luto scelerum volutaretur, non verebatur tamē ad altare Domini irreuerenter accedere, & sacramenta redemptionis nostræ, missam frequentius celebrando, temerare. Quod cum longo tempore abiecto Dei timore agere non formidaret, iram pariter & misericordiam Domini, vt subiecta declarant, erga se mirabiliter persensit. Nam cum & scelus non desereret, & sacra diuina impuris manibus (vt sæpe dictum est) attrectaret, contigit quadam die dum vsque ad perceptionem sacri corporis Christi, totam de more missam explicasset, iamque se ad sacramenta ipsa sumenda pararet, repente caro Christi cum sanguine, tam immundum vltra non ferens habitaculum, ab ipsius iam penē tenentis manibus euauit. Admirans ille & obstupescens, ab altari citissime missa finita recessit. Cumque indignationem Domini, tam euidentis signi ostensione, circa se commotam agnosceret, volens tamen hoc certius comprobare, secundo missam aggressus est. Cui vniuersa vt prius peragenti, cum ad sumenda sacramenta ventum esset, simul omnia vt prius subtracta sunt. iam verò vt dignum erat

rat in metum & trepidationem non
 modicā perductus, vt de toties repetito
 miraculo iam absque vlla hæsitacione
 certissimus redderetur, tertio quoque
 quod iam bis contigerat, attentare ve-
 ritus non est. Sed cum omnibus vt ante-
 peractis, iam sollicitior quæ apposita e-
 rant oculis obseruaret, & manibus con-
 trectaret, osque ad sumendum aptaret,
 subito oculis, manibus, & ori, tertio in-
 uisibiliter sublata disparuerunt. Tandem
 igitur tam euidenti miraculo tremefa-
 ctus presbyter, se pessimè egisse, seque
 terribilem iram Domini incurrisse abs-
 que vlla dubitatione cognoscens, cor-
 mutauit, & qualiter euadere à tanto peri-
 culo posset, sollicitus cogitare coepit.
 Vltimum ergò precantibus remedium
 poenitentiam esse sciens, ad eam toto
 corde confugit, & proprium Episcopum
 adiens, ei cuncta quæ fecerat, quæque
 contigerant, cum multis lachrymis pa-
 tefecit, impositumque sibi ab eo labo-
 rem penitendi, toto animi nisu tā deuo-
 tē quam constanter exercuit. Ieiunijs nā-
 que & vigilijs, verberibus etiam & varijs
 cruciatibus, iumentum lasciuiens, hoc est
 corpus suum, secundum Apostolum, ca-
 stigans, qui concupiscentias suas sequen-

do reprobus factus fuerat, eas in se ipso damnando, electorum numero adiungi laborabat. In qua corporis ac cordis contritione multo tempore emenso, cum eius mentem de venia praesumere securior iam conscientia suaderet, adiit Episcopum, & quid egerit indicans, vtrum vt ante consueuerat ad sacra accedere auderet, consuluit. Qui nondum plenè Deo reconciliatum metuens, vt adhuc poenitentiae insisteret, admonuit, quatenus dignis poenitentiae fructibus Deo exhibitis, purgator & securior, congruo tempore altaris sacramenta nõ ad iudicium sed ad salutem percipere posset æternam. Acquieuit ille salubri admonitioni, & ad propositum poenitentiae reuersus, tota carnis ac spiritus virtute, ad fores diuinæ pietatis pulsabat, & spiritu contribulato lachrymisque indeficientibus, iram Domini in misericordiam conuerti cogebat. Quid multa? Longo rursus temporis spatio in hac poenitudine transacto, ad Episcopum redijt, ei que vt patri secreto cuncta pandens, vt sacramentorum esse particeps mereretur, humiliter deprecatus est. Cuius conuersionem iam Deo acceptam tam ex his quæ ab eo audierat, quam

quam

quam ex his quæ in eo videbat confidens, vt sacerdotale officium aggrediretur, assensit. Quod ille de Domini bonitate & conscientia testimonio confusus, non iam præsumptione sed deuotione implere curauit. Accedens itaque ad altare totumque se lachrymis & contritioni cordis immolans Deo, vsque ad perceptionem sacramentorum vniuersarite peragens, peruenit. Et ecce nouo & inaudito nostris dumtaxat seculis miraculo, trium ante dictarum missarum panes qui indignè sumere volenti sublati fuerant, cælitus allati sunt, eoque iam diuino iudicio adhuc sumenda digno facto, ante eum super altare positi apparuerunt. Cumque etiam oculos in calicem admouisset, conspexit penè vsque ad summitatem sanguine repletum, & illarum missarum detrimenta ad istius prouenisse augmenta. Admirans igitur & toto hominis interioris iubilo Deo gratias agens, suamque poenitentiam susceptam ac Domini maiestatem placatam agnoscens, certus factus est de Domini misericordia, & qui vnum apposuerat, quatuor panes, immò vnum Christi corpus & sanguinem cum multa vt dignum erat, exultatione percepit. Hoc quo-

que
sco
rin

De

S

mu
ata
rela
git
infa
qua
vici
cur
vita
cum
que
ad
vt e
rien
bere
cep

LIB. I. CAP. III.

quoque præfatus Claromontensis Episcopus mihi retulit, in pœnitentia plurimorum.

De illo qui Dominicam corpus retinere non potuit, nisi prius facta confessione.

CAPVT III.

SED & illud quod apud eundem locum de re simili contigit, silendum non est. Erat ibi iuuenis mundanæ vanitati deditus, & vt in illa ætate homines solent, voluptati frena relaxans. Cui cum diu deseruiret, contigit eum super quadam mirata muliere infamiæ nota aduri. Cumque per aliquantum temporis hac suspitione apud vicinos quosque teneretur, accidit vt incurreret tantam ægritudinem quæ de vita eius homines cogeret desperare. Qui cum lecto decumberet, & iam iamque morti proximus fieret, inuitatus est ad eum more Ecclesiastico presbyter, vt eius confessionem susciperet, & ei morienti viaticum salutis humanæ præberet. Cum verò venisset, hortari eum coepit & cōmonere instanter, vt peccata sua.

sua.

sua confiteri non erubesceret, crimen-
 que illud vnde specialiter infamatus
 fuerat, salubri confessione manifestaret.
 Acquieuit ille, & confiteri scelera sua
 studiosè aggressus est. Quod dum ex-
 plessit, & rursus super præfato crimine
 a presbytero interrogaretur, mentitus
 est, dicens se inde nullatenus reum esse.
 Cumque presbyter diutina hominis in-
 famia, suspitione actus, ab inquisitio-
 ne non desisteret, ait ille: Sic (inquit)
 hoc Domini corpus quod attulisti ad
 salutem suscipere merear, sicut huius
 rei quæ mihi obijcitur aliquando cul-
 pam non incurri. Hac presbyter respon-
 sione credulus redditus, Dominicam
 ei communionem iam securus tradidit.
 Qua ore suscepta, glutindi virtus ægro
 protinus ablata est. Nam cum paulò ante
 quibuslibet etiam grossioribus cibis fa-
 cilis esset ad ima descensus, hoc paruis-
 simum corporis Christi fragmen, non
 dicam stomachum, sed nec etiam guttus
 vel paululum attingere potuit. Hoc sen-
 tiens ille, niti quantum potuit coepit, vt
 illud glutire valeret. Quod dum mul-
 toties conaretur, & frustrari semper
 suos conatus cerneret, coactus ipsa glu-
 tiendi impotentia, iuxta lectum quo
 decum-

decumbebat illud expuendo proiecit. Cuius rei euentu valdè territus, presbyterum qui discesserat ad se reuocari rogauit. Redijt ergò presbyter, & infirmum reuisens, cur se reuocasset quæsiuit. At ille spiritu Dei agente compunctus, confessus est se malè egisse, se Deo mentitum fuisse, verumque quod ante negauerat, esse. Quem cum multo gemitu pœnitentem & satisfacientem, is qui aduenerat presbyter intuens, compassus confitenti & mœrore confecto, cum vt moris est, absoluit, atque rursus Dominico corpore refecit. Quo suscepto, cum tanta illud libertate glutuit, vt verè tunc appareret, non casu sed virtute diuina, ne ante hoc suscipere posset, prohibitum fuisse. Post hanc igitur reatus confessionē, & corporis Christi perceptionem paululum superuiuēs, in pace quieuit. Hoc non à duobus tantum aut tribus testibus didici, sed à Priore iam dicti loci, honesto & fide digno viro, & fratribus eiusdem monasterij, ac multis alijs, quorum quidam se hoc vidisse, alij à presbytero se audisse testati sunt. Et quia de confessione sermo incidit, quanta in ea sit animarum vtilitas, alio
adhuc

adhuc exemplo monstrare curabo.

De obitu fratris cuiusdam & ad vltimum facta confessione.

CAPVT IV.

AD monasterium sancti Ioannis Angeliacensis, quod in Xantonensi pago situm est, presbyter quidam Gilbertus nomine ad conuersionem venit, atque ibi per aliquantum temporis quoad vixit, deuotè conuersatus est. Contigit autem non multo temporaliter elapso, eum ex infirmitate quã incurerat ad extrema venire. Cumque sicut mos christianorum est, & maximè monachorum in substrato cilicio & cinere, à fratribus compositus iaceret, atque horam vocationis suæ expectaret, fratres monasterij vt eius exitum orationibus commendarent venerunt, & eum vndique psallendo circumsteterunt. Qui cum vt defungeretur expectarent, ecce subito resumpto spiritu & apertis oculis, acclamare coepit professionem fidei quæ quotidie decantatur, hoc est, quicumque vult saluus esse, & cætera. Et cum prius idiota & imperitus litera-

cum

2000

rum fuisse ab omnibus agnosceretur, ita distinctè & apertè singula proferbat, vt à nescientibus si fortè adessent, peritissimus in talibus extitisse crederetur. Qua de causa omnes qui astabant stupefacti, euentum rei admirabantur. Qui cùm diu admirantes hæssissent, tandem Prior Gregorius nomine, cui præ ceteris hoc incumbebat, vir bonæ religionis intelligens eum aliquid in occulto vidisse, ad eum se inclinavit, & quæ causa clamoris esset, vel si quicquam quod eos lateret vidisset, iaterrogauit. Ad quod ille. Vidi (ait) personam reuerendæ formæ, candidi habitus & venerandæ caniciei, paulò ante vas cum aqua afferre, mihiq̃ dicere. Noueris causam aduentus mei ad te hanc esse, vt pedes tuos qui inquinati sunt abluam, & eis ablutis totum te mundatum reddam. Cumq̃ue admirari me super his quæ dicebat cerneret, adiecit. Non nosti (ait) ad purgationem tui hanc aquam esse necessariam, qui tale quod ipse nosti crimen commisisti, quòd de industria cælans, nulli hæctenus reuclare voluisti? Vnde scias te nullatenus posse saluari, nisi

nisi quod perniciosè cælaueras, salubriter studeas confitendo manifestare. Deus verò multa sua misericordia, neque pro tanto etiam reatu te perire permittens, ad sensus corporeos te redire permittit: vt de tanto crimine confitendo pœnitere, & pœnitendo salutem consequi merearis. Hac igitur de causa & à vobis absui, & ad vos redire permissus sum. His ita dictis alijs remotis Priorem aduocans, peccatum illud ei confessus est. A quo huius & omnium peccatorum suorum absolute suscepta sequenti die, prima hora diei, astantibus & orantibus fratribus, læto vultu, bono fine quieuit. Hoc non ab alio, sed à monacho eiusdem monasterij, Lecto nomine, qui hæc omnia viderat & audierat, agnoui. Hic enim postea Cluniacum gratia deuotionis veniens, scriptor noster & filius in Christo charissimus fuit.

(*)

Dial.

De alterius cuiusdam ficta confessione.

CAPVT V.

ERAT penè eodem tempore frater quidam in monasterio quod in Francia apud turrim super maternā sub iure nostro est, qui cura eiusdē loci commissa fuerat. Qui diuturnæ ægritudinis necessitate coactus, Rodulrum tunc abbatem monasterij Catalaunensis, propter medelam tam animæ quàm corporis, quarū ille rerum non ignarus erat, ad se venire rogauit. Ad quem ille caritate prouocatus venire non distulit: & veniens mox ægrū visitare curauit. Cumque non mediocriter eum grauari infirmitate cerneret: hortari eum ad confitendum cœpit. Quod ille se libenter agere professus: confiteri peccata sua, sed nō in simplicitate spiritus, aggressus est. Nam grauiora & mortifera stulto pudore reticens, quotidiana tantū & quæ leuia videbantur, timore Dei postposito fitebatur. Qua palliata confessione completa: corpus Dominicum sibi afferri deprecatus est. Quo allato & præsumptuoso ore suscepto, cum diu multumque illud traicere conaretur, nec yale-

B

ret.

16 DE MIRACVLIS

ret, cum vino quod susceperat frustra omnia comminuti corporis Christi in vas, quod ori eius suppositum fuerat, refundere coactus est. Hoc casu, immò diuino iudicio abbas qui aduenerat permotus, & ægrū non plenè confessione purgatum ratus, rursus eum admonere cœpit: vt si aliquod facinus reticuisset, vera sibi confessione reuelare non erubesceret. Qui & hortatu eius & diuino instinctu compunctus, ad cor reuersus est: & quidquid pestis intus latebat euomens, crimina quæ antè letali pudore celauerat, vitali & vera confessione non iam fictè, sed veraciter corde contrito & humiliato patefecit. Cumque omni fece iniquitatis per antidotum pœnitentiæ purgatus fuisset, & vera confessione per abbatem prædictum absolutionem meruisset: Eucharistiam quam prius reijcere compulsus fuerat, allatam deuotè suscepit, & absque vlla difficultate vt sanctissimus aliquis deglutiuit. Et vt de miraculo omnis dubitatio tolleretur, qui particulam corporis Christi quam deglutire non potuit, reijcere per frustra compulsus fuerat: post confessionem non solum corpus Domini, sed etiam cibos alios absque vllò

ullo impedimento suscepit. Sic igitur confessione, absolutione, Sacramenti susceptione frater ille in Domino confortatus: tribus postea tantum diebus supervixit, & sic defunctus est. Hoc ab eodem Radulpho abbate cognoscens, eundem legentibus vel audientibus communicare curavi.

De illo qui per veram confessionem liberatus est à diabolo.

CAPVT VI.

ADDENDVM iam mihi videtur, illud non contemnendum miraculum, quod ipse cum pluribus, vt sequentia docebunt, cōspexi. Causa fuit satis omnibus illius temporis hominibus nota: qua cum pluribus nostrorum Romam adij. Rediens inde Romanas febres satis acerbis mecum retuli. Pro quibus curandis fuit consilium, vt patrium solum & natium repeterem aërem. Ea de causa Celsinianas nobile Cluniacense monasterium petij: atque ibi totam Quadragesimam, longè molestiorem febrium ardoribus, quam ieiuniorum laboribus transegi. Interea dum in sequestrata domo, toto illo tempore

B 2

decum-

decumberem : ecce cuiusdam fratris infirmi in inferiori & proxima domo iacentis clamoribus penè continuis excipior, & de die in diem magis magisque molestor. Vociferabatur sanè in primis, quæcunque turbato morbis animo confusè occurrere poterant. Ad postremum verò hoc vñum semper & solum, absque aliqua interpolatione, toto annisu inclamabat: Et ò fratres, quare non succurritis? Cur non miseremini? cur non remouetis à me maximum & terribilem (vt verbo ipsius vtar) runcinum istum, qui posterioribus pedibus contra me versis, calcibus caput meum conquassat, faciem dissipat, dentes conterit? Remouete Domini, remouete eum: rogo vos per Dominum, remouete eum. Et conuersa voce ad eum, quem in forma equi conspiciebat, dæmonem cunctis audientibus loquebatur. Verba autem eius quantum imitari valeo, dicturus sum. Per Dominam meam sanctam Mariam matrem Domini: & per sanctos apostolos adiuro te, ne me torqueas: sed me in pace dimittas. Fuerat autem idem frater ante conuersionem miles secundum seculum strenuus, mihiq; in monastico ordine per multum tempo-

tempo-

temporis satis notus bonæ vir fidei: & in quantum hominibus notus esse poterat, honestæ conuersationis. Pertuli ut cunq̄ue voces has per totam ferè quadragesimam: quo toto tempore, nec ipse à clamore cessauit, nec mihi propter infirmitatis incommoditatem, eum audire facultas fuit. In huius autem clamoris continuatione, paschalis aduenit solennitas. Qua transacta, cum iam aiquantulum conualuissem, adhuc tamen æger ad ægrum accessi: & quid sibi in tam diuturna vociferatione vellet, requisivi. Ad quod ille respondit: Runcinus ille, ille certè, ille mihi intolerabiliter molestus est. Vultum meum assiduis ictibus conterit, & inter hæc ostendebat quasi digito locum: murum scilicet cui ipse adhærebat. Interea videntibus quam plurimis, qui mecum astabant, coepit caput huc illucq̄ue conuertere, & quasi à ferientis ictibus subducens, nitebatur illud in puluinarum vel desubtus abscondere. Miserabamur hominis angustijs, nihil aliud præstare valentes. Afferri itaque benedictam aquam præcepi, infirmum ipsum, & locum quem ostendebat eadem aspersi, post asperisionem verò, vtrum

*Manēte
in cōsciē-
tia mor-
tali pec-
cato Sa-
cramen-
ta non
pro sunt.*

Mat. xli.

dæmonem illum adhuc videret, quæ-
siui. Qui se illum & videre, & solita ab
eo pati denunciauit. Sed ne miretur
aliquis benedictæ aquæ asperione dæ-
monem non fugatum, agnoscat, tabe
interiùs latente, vnguenta exteriùs ad-
hibita nihil proficere posse. Tabem
autem voco letale peccatum, quod
quamdiu in interioribus cuiuslibet la-
tuerit, nullius exteriùs Sacramenti per-
ceptio ei prodesse poterit. Quod in præ-
cipuis Ecclesiæ Sacramentis, videlicet
baptismate, & corpore Domini, aper-
tè ostenditur. Si enim malitia inte-
riore manente saluare ista possent, nec
Iudas post acceptum cum alijs disci-
pulis corporis Christi Sacramentum
laqueo se suspenderet, nec Simoni
Mago iam baptizato Petrus diceret:
Non est tibi pars neque sors in sermone
istò. In felle enim amaritudinis & o-
bligatione peccati, video te esse. Sicut
enim Sacramenta fidei, ita & opera fi-
dei seruati Christus præcepit: vt in hoc
eodem baptismatis Sacramento agnos-
cere datur: quod institutor eiusdem Sa-
cramenti declarat. Qui enim dixit: ite
docete omnes gentes: baptizantes eos
in nomine patris & filij & spiritus san-
cti.

Et: ipse subiunxit: docentes eos serua-
re omnia quaecunque mandavi vobis,
vtrumque ergo mandavit, vtrumque ser-
uari voluit: neutrum sine altero ad salu-
tem sufficere posse monstravit. Sic æ-
ger iste & aqua saluari potuit aspergi
& tamen propter occultam (vt post ap-
paruit) peccati labem, non potuit à dœ-
mone liberari. Quod statim vt aduertis-
eum vt studiosè præteritam vitam suam
perscrutaretur, & siquid noxium maxi-
mè de grauioribus in ea recognosceret,
confiteretur, hortatus sum. Hoc postquã
concessit, remotis alijs & duobus tan-
tum mihi adhibitis, ante illum con sedi:
& cruciculam ligneam cum imagine
Domini, vt magis ad confitendum ani-
maretur: donec omnia consummata sunt
manu tenui. Confiteri ergo coepit: &
confitendo aliquamdiu processit. Et
quia multa infirmitas ordinem verbo-
rum eius aliquandò perturbabat, iuua-
bam eum interdum: reducendo ei ad
mentem, quæque animo occurrere po-
terant. At ille modico meo adiutorio
confestim resumpto ordine, quod coepe-
rat, exquebatur. Cumque plurima ex-
plicuisset, & iam ad alia explicanda per-

B 4

geret:

geret: ecce rursus auertere faciem & huc illucque conuertere, atque (vt iam dixi) sub puluinari aliquandò nitebatur abscondere. Cumque quærerem, quid ille incompositus gestus sibi vellet, ecce ait Domine: ille qui semper mihi adest runcinus solito acrius instat, & toto nisu calcibus deares, ac totum caput meum conterit. At ego. Insta ergò & tu frater: malignus spiritus est, impedire festinans salutem tuam: quem si perstiteris: vinctus. Mox ille ad propositum confessionis reuersus, deuotius quam cœperat confitebatur: nihil quod occurrere posset, tam de seculari quam de monastica vita præteriens. Cum ecce subito in ipso narrationis progressu, noua querela exoritur: & vox infirmi mecum loquentis ad nescio quem alterum dirigitur. Quid (inquit) me impedis? Quid verba mea intercidis? Aut dic quod dicere volo, aut me dicere sine. Cum verò interrogarem cui vel quare ista loqueretur, respondit: Astat capiti meo vir proflus incognitus, à quo omnia quæcunque malè gessi, narrari audio; Sic tamen illa memorat, vt me illa proferre non sinat: Vera quidem dicit, sed me ea volentem loqui impedit.

Ego

Ego & hunc dæmonem esse dicens, ne à proposito desistere, exhortabar. Ille autem denuò ad priora rediens, ad finem coepta perducere nitebatur. Sed mirum erat spectaculum cernere; quoties ille verba mutare coactus, nunc mihi peccata sua confitens loquebatur, nunc de dæmonibus aliquandò verbis, aliquandò verberibus os eius obturare laborantibus, conquerebatur. Quandoque namque runcinum sibi calcibus os contundere, quandoque assidentem capiti suo dæmonem verba interciderè, multò cum gemitu & suspirijs varijs fatebatur. Ferè enim (nisi fallor) quadragies hæc cõfessionis interruptio à dæmonibus facta est. In tantum pertinax hostis & more sibi solito humanæ perditionis avidus, mecum pariter & cum illo certabat. Productum est hoc nostrum prælium, ab hora diei prima vsque ad horam tertiam. Tunc planè hora illa qua maximè se hominibus infundere spiritus Dei solet: eiusdem spiritus auxilio vicimus. Vicimus nos inquam, sed rectius ille vicisse dicitur sine quo malus spiritus nunquam vincitur. Vicit certè nequam hostem diuina miseratio, & egregiam præteritæ vitæ suæ memoriam

B 5

atque

*Dæmonis
pertinacia
ad
impediendū
salutē
humanā.*

atque animositatem proferendi, fratri in extremis iam agenti concedens: perfectam ei purgationem per plenam confessionis satisfactionem largitus est. Et miranda, sed multo magis veneranda atque diligenda supernæ pietatis erga miseris affluentia, quæ ante fratrem istum mundo excedere non permisit: donec quod verè obstarè ei ad salutem æternam posset, per pœnitentiæ & confessionis remedia indulset. Quantæ verò memoriæ in confessione fuerit, ibidem etiam tunc probavi. Dixit enim se ante plures annos altare benedictum cuidam fratri commisisse. Vnde hac occasione vtrum benè memoria vigeret, certificari cupiens: altare illud à fratre quem nominauerat perquiri feci. Quod post inquisitionem ab eodem cui commissum fuerat, mihi allatum est. Confessione ergò completa fratres aduocans: ægrum vt moris est, absolui: pœnitentiàmque pro eo fratribus, si ille defungeretur, indixi. Quam absolutionem multa cum deuotione frater ille suscipiens, crucem sibi à me oblatam supplex adorauit, atque salutiferæ passioni Domini animam corpusque suum intentissimè commendauit.

His

His omnibus expletis: coram cunctis tam monachis, quàm laicis qui astabant, interrogo: quid de runcino ille sæpè nominato, de quo toties questus fuerat diceret: vel si eum ad huc, vt prius, videret. At ille, quasi cum multo timore eleuans caput, & oculos velut iam iamque ferendus ad locum solitum dirigens; indeque ad alia vicina loca circumducens, subito gaudio obortis lachrymis ait: per animam patris mei non comparet. Cumque & de illo pessimo consiliario qui capiti eius tamdiu adhæserat, requirerem; etiam ad eundem locum vbi ante illum conspexerat, intuitum reflectens: & iste, ait, abscessit. Gratias omnes toto corde egimus Deo: qui saluat sperantes in se. Exinde verò studiosius eum obseruari, proprijs deputatis custodibus, mandauit. Nec fuit qui postea eum saltem in modico clamantem audiret: cum antea fratres in illa domo iacentes, eius fatigati clamoribus quiescere non valerent. Interrogatus frequenter à fratribus & etiam à famulis, vtrum aliquid illorum videret quæ prius viderat: nihil triste se videre, nihil prorsus molestiæ pati affirmabat. A me ipso de istis postea interrogatus: omnia sibi læta &

pro voluntate esse, respondit. Toto illo die cum subsequenti nocte postea superuixit, sequenti circa sextam in pace vitam finiuit: bonam spem salutis suæ & exemplum veræ poenitentiaë nobis derelinquens.

*Quomodo damones aqua benedicta
fugati sint.*

CAPVT VII.

QUIA verò in serie huius miraculi narraui, aquæ more ecclesiastico benedictæ asperzione, demones causa latentis peccati minimè effugatos: ad rem pertinere videtur, quid de eadem re in eodem Celsinienfi monasterio contigerit, in medium proferre. Venerat ad eundem locum infirmitate carnis urgente laicus quidam, & vt fieri solet monachico habitu à fratribus indutus, seculo renuntiauerat. Faciunt hoc multi etiam in extremis constituti, qui licet eorum quos nulla corporis molestia ad hoc impellit, laudem minimè consequi videantur: numero tamen monachorum si ex corde conuertantur, ante æterni iudicis oculos nullo modo excluduntur. Et quamuis maioribus meritis maius debeat & præmium:

*Monachicum
habitum
in extremis
suscipere non
est vituperabile.*

mium: nummum certè quem à prima hora diei in vinea domini laborātes meruerunt, ad vndecimam quoque venientes acceperūt. Nec enim præiudicat modus conuersionis deuotioni cordis: nec quæritur apud Deum qua ex causa quisque conuersus, sed post conuersionem qualiter fuerit conuersatus. Sed nec quantitas diuturni vel parui temporis attenditur, vbi solus finis operum remuneratur. Susceptus ergò hoc modo iam dictus vir, & ad domum infirmorum delatus, per aliquot dies inter vitæ mortisq; confinia laborabat. Nocte itaque obitus sui diem præcedente, in lecto iacebat, & velut morte iam proximus à duobus famulis per vices sibi succedentibus custodiebatur. Et quoniam subsequens narrandi ratio eorum nomina proferri cogit, vnus ex his Stephanus, alter Oliuus dicebatur. Illa igitur noctis vigilia qua iam à nominato Stephano asservabatur, eundem sibi inuigilantem famulum æger ille vocauit. Qui cum ei astans quid sibi vellet quæsisset, qui sunt (inquit) rustici isti deformes & rostrati, quos huc confluere & paulatim totam hanc domum implere video? Ad quod cum famulus respondisset: Neminem in domo illa ha-

beri, se tantum cum socio ei excubare,
 admirans ille adiecit? Non cernis ait, te-
 tros homines omne iam huius domus
 spatium compleuisse, quorum horrenda
 species & rostris longissimis facies exacu-
 tæ, terrorem mihi non paruum impor-
 tant? Tunc demum famulus intellexit
 (vt sæpe postmodum ipse mihi narra-
 uit) non hominum, sed malignorum
 spirituum hanc esse frequentiam. Vnde
 alta voce socium Oliuum, vt surgeret
 inclamans, vas quod fortè cum aqua be-
 nedicta in proximo dependebat, fide
 plenus arripit, & sanctificatum elemen-
 tum hac illucque confidenter aspergens,
 omnia illius habitaculi loca infundit.
 Hoc dum faceret, clamare ille fortiter
 cœpit. Eia (inquit) eia, fac quod facis: in-
 sta, perurge aduersarios, quoniam ecce
 velut à facie gladij fugientes summa cū
 celeritate exire contendunt; & quia mo-
 ras patiuntur, in alterutrum impingen-
 tes, primos hi qui sequuntur, violenter
 impellunt. Quo ille audito, instare acri-
 ter, & aqua benedictionis, filios maledi-
 ctionis à domo excludere contendebat.
 Quibus penitus (ægro qui hoc solus cer-
 nebat testificante) exclusis, & ille à dæ-
 monum infestatione liberatus est, &

quar-

quantum ad similia valeat salutaris aque cum fide aspersio, demonstratum est. Die verò subsequuta, fratribus huius visionis relatione lætificatis, in bona confessione nouus ille monachus obiit, & in illa donum fuga susceptam à Deo conuersionis suæ deuotionem omnibus persuasit.

*De Gerardo pura & simplicis vitæ
monacho.*

CAPVT VIII.

IAM incidenter, sed necessariò his interpositis, ad proposita me reuer- ti assumpta principaliter materies cogit. Vnde illa quæ de magnifico & supercoelesti Christi corporis sacramento miracula adhuc dicenda sunt, ultra differenda non sunt. Fra- ter quidam cum honore nominan- dus, cum dulcedine recolendus Gerar- dus nomine, magni illius Cluniacensis monasterij, magnus & ipse vitæ merito monachus fuit. Hic à pueritia in cleri- cali habitu ad pedes memorandi sancti patris Hugonis educatus, virtutum eius
ima-

* *Al.*
exegit.

imaginem multa ex parte in ipso expres-
sam ostendit. Nam (quod non parum
difficile est) in medio seculi constitutus,
& in igne non adustus, iuueniles annos
absque castitatis naufragio * euasit. Cog-
taneorum quippe lasciuam innato pu-
dore abhorrens, maturis clericis siue mo-
nachis adhærebat. Quorum cohabitatio-
ne ad potiorem honestatis amorem in-
formatus, ad Ecclesiastica quoque officia
frequentanda & amanda, paulatim insti-
tuebatur. Vnde contigit vt optimo usu
cum etate sensim conualescente, tantum
erga diuina amorem conciperet, vt præ
cæteris virtutibus, hic arctius eius sem-
per animum possideret. In his & huiusce-
modi studio toto penè adolescentiæ tē-
pore decurso, à iam dicto beato patre
Hugone in monachum susceptus est.
Qui habitu religionis indutus, seculum
se exuisse, bonis & propemodum perfe-
ctis actibus demonstrauit. Puræ & sim-
plicis monachi vitæ, verè secundum
domini dictum Israëlita in quo dolus nō
est. Iniuriarum inuictam patientiam
conseruabat, quem si irasci contingeret,
paulò post iratum fuisse grauiter pœni-
tebat. Nil simulare nouerat, sed qualis in-
terius existerat, talem se exterius demō-
stra-

Ioan. 1.

strabat. Ad os eius si accederes, statim quæ dico vera esse comprobares. Diuinarum rerum saporem quem à puero imbiberat, sic tenaciter conseruabat, vt eius penè vniuersa verba vel facta diligenter considerantibus, nil aliud quàm cœlestē fragrantiam redolerent. Ecclesiasticis officijs ita deuotus insistebat, vt nec labor diurnus, nec requies nocturna eum in his aliquando reddere segnem valerent. Graue se incurrisse reputaret delictum, si vel somno coactus, vel cogitationibus aduocatus, de proluxa Cluniacensium psalmodia vnum saltem versum intermitteret. Cumque nihil psalmodi, nihil reliquorum officiorum os eius præteriret, intellectum quoque quem poterat dictis adhibebat, & Deo iugiter immolans sacrificium laudis, iuxta Apostolum spiritu & mente psallebat. Religiosa etiã in exterioribus strenuitate eleganter pollebat: cuius rei gratia in multorum prioratum administratione, & subditis utilis, & omnibus quibus innotescere poterat, carus erat. Obedientiæ singularis cōseruator tanto eam affectu colebat, vt nefas duceret, si vel in modico nutum iubentis excederet. Expertus sum ipse magnam in hac virtute eius constantiã,

cui

cui cum sæpe graua & quæ alijs vix iniungere auderem, facillimè imponerem, alacriter iniuncta suscipiebat, & alacrius adimplebat. Romam quodam tempore pergens, illo alijsque iter meum comitantibus, Senam quæ de præcipuis Thusciæ urbibus est, hospitandi causa diuerti. Die sequenti maturius hospitari cupiens, ante lucis exortum iter arripui. Cumque iam duo ferè miliaria ex vrbe progressus peregissem, subito post nos vocem currentis equitis velut à longè audiui, eaque audita substiti. Qui cum ad nos se sustinentes peruenisset, insidias nobis in via à duce Conrado quorundam instinctu parari narrauit, eaque de causa reditum persuasit. Quo impetrato, ego quidem cum socijs retrò redi, Gerardum verò (quoniam promptior eo ad obediendum non aderat) ad dominum papam, exigente necessitate direxi. Recedens ille à nobis, nondum plene sex viæ (vt arbitror) miliaribus expletis, insidiantes incurrit. A quibus cōprehensus, rebus omnibus ablati ad deserta & prærupta montium violèter abductus est. Vbi in altissima turri conclusus, multaque incommoda perpeffus, postquam pericula carceris euasit, se aliquid propter obe-

obedientiam passum fuisse, gauisus est. *No. deuotionē*
 Super omnia verò salutarium altaris sa- *ad Sa-*
 cramentorum amorem, corpori virtutū *cramen-*
 suarum velut quendam verticem impo- *tum Et-*
 fuerat, quo vehementi cordis annisu in *chari-*
 alta sublato, ipsa quoque cœli intima pe- *stia.*
 netrabat. Quis enim facilè referre valeat,
 quàm claro ille fidei oculo Iesum Domi-
 num sub velamine sacramentorum nō
 velatum admirabatur, sed reuelatum
 contemplabatur? Nullam intellectui eius
 species exterior caliginem inferebat, sed
 velut cū apostolis in terra gradientē, cum
 beata virgine in cruce pendentem, cum
 Maria Magdalena à mortuis resurgentē,
 intuitu spirituali cernebat. Contulerat ad
 hoc sacri corporis & sanguinis Christi
 mysterium totam spem suā, & quotidia-
 na penè oblatione pro suis ac totius mū-
 di peccatis filiū patri sacrificans, se quoq;
 ipsū multa cordis deuotione & lachry-
 marū profusione pariter immolabat. Vi-
 deres eū assistentē altari, profundo plerū-
 que fletu totum concuti, verba singulti-
 bus interūpi, grauib⁹ pectus suspirijs vr-
 geri cerneret, vt intelligi daretur profus
 ab humanis alienatū, ad diuina subleua-
 tū, non tantū mente sed ipso penè corpore
 sic in cœlestibus conuersari, vt de illo
 etiam

Ioan. 6.

etiam à domino dictum videretur. Qui manducat carnem meam, & bibit meū sanguinem, in me manet, & ego in illo. Et qui manducat me, & ipse viuūt propter me. Et alibi. Panis quem ego dabo, caro mea est pro mundi vita. Quam vitā ne quis putaret temporalem, rursus ait: Si quis manducauerit ex hoc pane, viuēt in æternum. Hs domini nostri promissionibus, vitā in his sese sumere certus æternam, insatiabili (vt sic dicam) auiditate, pane coelesti noster hic Gerardus inhiabat, & beatam animæ suæ esuriem, pastu quotidiano recreabat. Istis bonorū operum exercitijs à prima iuuentute ad ultimam vsque ferè senectutem perductis, tandem dignus habitus est, cui aliquid secretorum suorum dominus reuelaret. Quod in his corporis & sanguinis sui mysterijs idè singulariter agere voluit, vt & eorundem Sacramentorum veritatem ostenderet, & hunc de quo loquimur, non frustra in his spem suam posuisse monstraret. Vnde & animi eius affectionem sibi bene acceptam fuisse ostendit, quando eum congruente eius deuotioni miraculo, tam magnificè decorauit. Testis huius tam admirādi miraculi ipse est, cui vtiū credi debeat, vita præ-

præcedens & finis subsequens declarat. Non tamen horum spontaneus relator extitit, sed à me secreto adiuratus quod prius quasi sub alterius nomine dixerat, sibi reuelatum fuisse indicauit. Et ne aliquis in corde meo scrupulus remaneret, licet de verbis eius simpliciter prolatis in nullo dubitarem, quod de visione aperuit, nominis Dei & Christianæ spei interposita testificatione confirmauit. Extorsit tamen à me prius secreti fidem; ut quoad ipse viueret, alto illud silentio cōseruari. Sed eo iam à vita præsentis morte carnis exempto, oportet ea propalari ad Dei gloriam, quæ ille dum vixit ad sui voluit cæleri cautelam. Habet in Cabilonensi episcopatu villa quæ bellus mons dicitur, ad ius Cluniacensis monasterij spectans, vbi in honore beatæ Dei genetricis & virginis est ecclesia, ob eiusdem singularem memoriam, singularem (ut à multis comperi) orandi dans gratiam. Sunt ibidem & domus paruæ paucis ad manendum monachis satis congruæ. Erat tunc ibi circa natalem domini iam dictus venerabilis Gerardus & studijs supra scriptis infatigatus instabat. Aduenerat circuncisionis dominicæ sacratus es, & ille nocturnis vigilijs deuotè expletis,

*Deuotio
ad sacra-
mentum
Eucha-
ristie
quid
prome-
uerit.*

tis, ad diurna se officia deuotius implēda parabat. Ventum est ad missam, & more suo vestibus sacris exterius paratus, interius spiritu & fide repletus, ad altare accessit. Cumque ceteris expletis ad cano- nem peruenisset, & verba diuinis panis & vini substantiam in Christi carnem & sanguinem commutantia consummas- set; paululum ante dominicam orationem fortē oculos ad sacra ipsa conuertit. Et ecce stupeo referens, formam quidem panis quem altari imposuerat non vidit, paruulum verò puerulum manibus & brachijs more infantie gestientem pro eo conspexit. Hæsit itaque conspiciens debito timore turbatus, & nesciens quid ageret, ad inusitatum & coeleste spectaculum tremens admirabatur. Legi olim quiddam his quæ refero simile, sed dignatio aliquid nostro micaculo voluit addere, propter quod nullum huic inueniretur æquale. Nulla enim ætas præterita hoc conspicere meruit, quod nostris diebus auctor horum sacramentorum Deus Gerardo nostro videndum concessit. Nam dum hoc stupidus miraretur, conuertens oculos ad latus altaris, conspicit mulierem honestissimæ formæ, & vt intellectu conceperat, bea-
tam

tam semper virginem eiusdem Dei pue-
 ruli matrem, diligenti eum & velut ma-
 terna custodia multa cum reuerentia ob-
 seruans. Iuxta quam cernit angelici
 decoris virum, immo vt verè erat à Deo
 missum angelum, coelestibus sacramen-
 tis pariter cum illa astantem. Quantum
 in corde ista cernentis tunc lætus accre-
 uerit timor, quàm multiplicatum fuerit
 gaudium, qualiter cor eius & caro eius
 exultauerunt in Deum viuum, nec ego
 scribere, nec ille mihi potuit referre. Ad-
 ditur adhuc inaudito miraculo testimo-
 nium angelicum, & eum quem altari
 videbat assistentem, audit sibi angelum
 dicentem. Verba ipsa mihi ab eo sæpè re-
 lata, nihil plus minusvè continētia, di-
 cturus sum. Quid (inquit angelus) mi-
 raris? hic puer quem conspicias, cælum
 gubernat & terram. His dictis, coelestis
 visio abcessit. Post hoc dum rursus ocu-
 los ad salutaria sacramēta reduxisset, in-
 fantem iam videre non potuit. Sed panis
 speciem vt prius fuerat, altari superim-
 positam vidit. Hoc tanto miraculo di-
 gnus habitus, & eodem Christi corpore
 quod conspexerat satiatus, missam su-
 pernae gratiæ muneribus donatam ille
 Dei presbyter consummauit. Et ne fortè
 vene-

vene-

venerandus vir tanta visione minus dignus ab aliquo fuisse putetur, quiddam non quidem huic miraculo simile, sed tamen non vile per hunc gestum, referendum esse videtur. Regebat aliquando, quod Niuernis habemus, Sancti Saluatoris monasterium sibi à sancto patre Hugone commissum. Orta est lis inter eum & quendam suum præpositum, pro qua, die agendi constituta, ad causam vterque conuenit. Affuit multitudo nobilium, clericorum, & monachorum non paruus numerus, vulgarium verò constipatio vniuersa replebat. Assedit prior Gerardus inter medios, reliqui eum vndique ambierunt. Venit & cum suis præpositus, contra illum causam acturus. Aderant electi iudices, qui vtriusque actione audita, litem iudiciario ordine dirimerent. Rem de qua agebatur nulla nominare necessitas cogit, erat tamen ecclesiastica, multumque vsibus monasterij necessaria. Hanc ille quem dixi præpositus quoniam valde lucrosa videbatur, summo studio sibi vendicare conabatur. E regione Gerardus non acquiescebat, quoniam ad ius sibi commissum monasterij hanc pertinere sciebat. Data est Gerardo loquendi copia, & coram

cun-

cunctis qui aderant, vt religiosum decebat, causam suam aperuit. Qui postquā finem dicendi fecit, is qui ei aduersabatur falsa esse quæ ab eo dicta fuerant, exclamauit. Iussus post hæc à iudicibus venire, & ea quæ dixerat comprobare, propius accessit, & iterans quæ dixerat, cœpta temeritate se vera dicere confirmabat. Cumque instaret, rursus ei iudices præceperunt, vt secundum morem regionis illud quod ipsi vocant gadium, rei videlicet ab eo probandæ argumentum, manu propria in eiusdem Gerardi prioris manu poneret. Qui velut ex bona cōscientia audacter gadium in manu eius ponens, ait: huius (vt dixi) rei ego testis sum, alijs quoque testibus vel duello id ipsum probaturus. Sed quia (vt scriptum est) falsus testis non erit impunitus, postquam hæc verba protulit, cunctis qui ad audiendam causam illam conuenerant cernentibus, resupinus ruit, & illicò expirauit. Tremefacti omnes surrexerunt, & rem à Deo iudicatam videntes, nihil ultra iudicare præsumpserunt. Nam quidam ex illis prius etiam miserum illum pro certo mentiri nouerant, plurimi suspicabantur, nec verò vniuersi pariter cognouerunt Deo hunc mentitum

Falsi testis punitionis mirabilis.

C

titum

titum fuisse, quem eius iudicio post pro-
latum mendacium tam subito contigit
interiisse. In hoc miraculo licet vltix
mendacij diuina veritas magnificè cla-
ruerit, cuius tamen meriti Gerardus vi-
deri posset, iniuriam eius vindicando
monstrauit. Manebat alio tempore in lo-
co Cluniaco proximo, qui Altum iu-
gum vocatur. Sumpsit autem idem lo-
cus nomen ab altitudine, qua omnem
circumiacentem terram transcendit. Est
enim mons altissimus eleuatus in verti-
ce montium: ipsas sæpè nubium globo-
sitates, quando humida qualitate graua-
tæ ad altiora conscendere nequeunt, sub
se conspiciens, vnde & Italiae Alpes vide-
ri, & maxima pars subiectæ Galliaë possit
ostendi. Elatus ergò multo in aëra spatio
mons, & sylvarum densitate circumse-
ptus, ventis inclementioribus continuè
pateas, niuibus diuturnis expositus,
ascensu & descensu difficilis, popularem
habitationem à se longè remouit, & re-
mota quærentibus nil vltra se quære-
re sui solitudine persuasit. Vnde & mo-
nachos tantum ad manendum suscepit,
quos nec multos esse sui ariditate per-
misit. Hunc locum Gerardus per diuer-
sas mundi partes obedientia compelle-
leate

lente diu fatigatus, circa finem vitæ suæ
 velut emeritus missione à me impetrata,
 suscepit. In quo cum paucis fratribus &
 ipsis Deum timentibus, diuinis operi-
 bus solito studiosius occupatus, oratio-
 ni insistebat, lectioni vacabat, frequenti
 sacrorum verborum collatione ad diui-
 num amorem vehementius se accende-
 bat. Sobrio victu contentus, si quid fortè
 in his aliquando deliquerat, parcitate
 præsentis expiabat. Curis omnibus mun-
 di huius exutus, tantò spiritualibus desi-
 derijs Deo fiebat propinquior: quantò
 ab humanis actionibus factus erat remo-
 tior. Ecclesiasticis officijs semper quidem
 (vt supra dixi) deuotus extiterat: sed
 tunc eis maximè totis mentis affectibus
 & corporis viribus, deuotissimus insiste-
 bat. Altaribus sacris penè iugiter assi-
 stens, illud suum totius mundi singu-
 lare præsidium, corpus scilicet & sangui-
 nem redemptoris, inenarrabili men-
 tis deuotione & quotidiana missæ cele-
 bratione super omnia percolebat. Diur-
 no tempore sic consummato, noctur-
 nas quoque vigilias obseruabat, & ne
 intempestiuè fratres surgerent, solli-
 citus providebat. Quas semper aut
 sæpè ipse præueniens, multam no-

*Nota qui
merean-
tur au-
dire cœ-
lestia.*

Etis partem lachrymis & orationibus exigebat. Quo tempore frequenter in eadem ecclesia voces cuiusdam cœlestis melodiz se audisse & mihi retulit, & quibusdam alijs qui postea id mihi dixerunt, narrauit. Nec mirum. Illorum enim est audire cœlestia, quorum aures dedignantur audire terrena. Tantò enim magis sensus humani, quæ supra se sunt percipiunt, quantò minus, his quæ infra sunt, dediti fiunt. Tali Gerardus certamine certans, tali vitæ suæ cursui indefessus insistens, tandem palmam victoribus debitam, brauium perseueranter currentibus promissum adeptus, beato in eodem loco sine quieuit. Qui à vita præsentis subtractus, vitæ se iam æternæ participem, nò multo post mortem suam elapso tempore, apertè monstrauit, & veram esse Apostoli sententiã qua dicit. Quæ enim seminauerit homo, hæc & metet; in seipso comprobauit. Nam quia (vt sæpe iam dixi) totam spem suam in corporis & sanguinis Christi sacramento, cum bonæ conscientiz testimonio collocauerat, ostensum est per eum iam defunctum aliud de sepe nominando Sacramèto miraculum, quo & spes eius non irrita fuisse probaretur, & fides

& fides audientium firmaretur. Nondū post obitum ipsius dimidius fluxerat annus, cum fratri cui dam, quem quia adhuc superest, nominare nolo, visio memoranda apparuit. Videbat, & ecce dæmon parui & nigerrimi æthiopis specie assumpta, lecto eius astabat. Qui portentosa deformitate terrorem conspicienti intentans, manuum formam per aurium foramina emittebat, igneam linguam de baratro putidi oris eiectam, in immensum protendebat, qua totum corpus fratres illius lingendo, se carnes eius prorsus consumpturum esse dicebat. Tremens ille ad aspectum dæmonis, nihil aliud quàm mortem iam iam quæ absumentus præstolabatur. Cumque intolerabili horrendæ visionis terrore turbatus nihil ultra remedij se habiturū speraret, ecce Gerardus constanti animo & splendido (vt frater ille affererat) vultu ei astitit, & æthiopem illum manibus comprehensum ad terram elisit, ac guttur nefandum viriliter pede compressit. Qui dum fortiter captivum hostem premeret, ille velut ex violenta compressione, nec nominandum caput ad instar magni cacabi inflans, lingua flammigera, quasi aratro terram proscinde-

ret, circumposita comburebat. Cuius spectaculi horrore iam penè extra se factum, prædictum fratrem Gerardus alloquitur. Vis (inquit) à dæmone hoc liberari? Ad quod cum frater velle se omnibus modis respondisset, adiecit ille. Si (inquit) vis liberari, perge ad abbatem, & vt quendam fratrem cui fabrile officium est ad se accersias, ei ex mea parte dicito. A quo sollicitè inquirat, vtrum aliquando de veritate corporis & sanguinis Domini dubitauerit, & quid ei ad tollendam eandem dubitationem ostensum fuerit, & qualiter fides eius illa reuelatione confirmata sit. Quæ postquam cogauerit, litteris mandare studeat, quoniam sicut fratri illi profuit hoc vidisse, ita multis proderit audiuisse. Placet enim Deo conuersatio fratris illius, nec pati voluit huiusmodi tentatione labores illius deperire. Hæc si abbati te dicturum promiseris, continuò ab hoc dæmone liberaberis. Quo rursus spondente, Gerardus dæmone in fugam compulso, fratrem ab eius infestatione eripuit. Qui à somno consurgens, postquam ad se redijt, tandem se verè mortem euasisse testatus * est. Pauci post hoc transierāt dies, & frater cui hoc ostensum fuerat ad

me ve-

* *Al.*
latatus.

me veniens, cuncta quæ supra retuli narrauit. At ego nullam adhuc fidem somnio præbens, de fratribus illius qui indicatus fuerat totus relatione pendebar. Quem ad me non nomine, sed artis ac vitæ indicio manifestatum accersiens, vtrum aliquid dignum memoria de corpore Domini vidisset, secretò quæsiui. Qui cum aliquãdiu velut peregrinatione * attonitus siluisset, me in virtute obedientiæ ne sibi ostensum verbum absconderet præcipiente, tandem vniuersa aperuit. Longo (ait) tempore super huiusmodi re antiquus hostis fidem meam tentando vehementer aggressus est, & penè ab stratu suo, nisi gratia Dei iuuisset, concussit. Quã tentationem multum & supra quam dicere possim mihi molestam cū diu tolerarem, & ea de causa, quantumlibet in religione laborẽ meum amisisse putarẽ, cumq; iam in desperationem labi me pusillanimitas cogeret, ad beatam Dei genitricem vltimam spem contuli, & vt à tanto malo miseram animam meam eriperet, totis animi visibus rogare coepi. Necdum ab inceptis precibus quindecim exacti fuerant dies, & ego ante maius altare maioris ecclesiæ mihi astare videbar. Super quod velut vnius anni puerulus re-

* *Al. in-
terrogatione.*

*Miraculum in
approbationem
Sacramenti
Euch.*

fidens, me ad se accedere præcipiebat. Cumque illi appropinquassem, ut panem sanctum, quem manu prætendebat, ore susciperem, admonebat. Quod ut expleui, adiecit: Accipe ait me, & in brachijs tuis per huius ecclesie spatium defer. Hoc ego licet cum multo timore aggressus, cum in manibus suscepi, & ab ipso altari vsque ad extremum chori exitum, multa cum reuerentia portavi. Ab illo die ita cor meum omni qua vexabatur tentatione vacuatum est, ut nec vestigiū in eo præteritæ conturbationis remaneret, fidemque salutaris sacramenti inconcussa stabilitate retineret. His à fratre illo auditis, ultra de visione dubitare non potui, quando sic in omnibus concordēs vtriusque reuelationis relatores inueni. Nam quicquid ille prior de fratre altero à Gerardo audierat, hic totum vltimus suo ipsius testimonio confirmabat. Cūque præcedens nihil de sequentis cogitationibus sciret, ac subsequens prioris visiones penitus ignoraret, alter alterius reuelatione penitus fidem fecit, quia & ille huius tentationes aperuit, & iste illum vera vidisse ex sua confessione omnibus patefecit.

De his

*De his qua in Cluniaco & circa
contigerint.*

CAPVT IX.

ILLIS quæ ad reuerentiam diuinorū sacramentorum, & ad confessionis veræ sinceritatem pertinent prælibatis, ad reliqua quantum ad morum ædificationem spectat, non minus utilia, adiuuante nos domino transeamus. In primis verò visionibus siue reuelationibus defunctorum, quæ à diuersis cognoscere potui vt potero explicabo. Hæc enim nostris maxime temporibus frequenter prouenire dicuntur Nam & defunctorū effigies viuis apparere, eiusque per sæpe multa vera atque probata nunciare, à quam plurimis & fide dignis viris affirmantur. Talium autem rerum narrationem non ingratis fore legentibus existimo, præcipuè illis qui futuræ vitæ amore præsentem fastidiunt, & ad illam recta fide ac pijs operibus peruenire contendunt. Horum namque multa est recreatio & in præsentibus miserijs, in quibus quotidie ingemiscunt maxima consolatio, quando de patria à qua in hac peregrinatione exulant, & ad quam inhiante suspitant; aliquid quod eorum

C s fidem

fidem ac spem magis ac magis excitet, audiunt. Audiui de talibus multa à multis, in quorum narratione nullum temporis ordinem seruo, quia neq̄ illum ex natiūum verbis apertè colligere potui, nec si potuissem seruare curauī. Quæ namq̄ue utilitas est in huiusmodi re nosse, quid prius quid rē posterius gestum sit, dum verè constet quod fuerit? Multò enim magis gesta temporum quàm tēpora gestorum inquirenda fecit. Videtur verò mihi congruum, vt de proximo incipientes ad remotiora pergamus, & idcirco ea quæ in Cluniacensi monasterio vel circa contigisse audiuius, primò ad medium deducamus. Est autem Cluniacense monasterium, religione, disciplina, seueritate, fratrum numerositate, omnique monastici ordinis obseruatio, toto penè orbe notissimum, singulare ac cōmune peccatorum refugium: per quod multa inferis damna illata, & regnis cælestibus quā plurima lucra collata sunt. Ibi innumeræ hominū multitudines, graues mundi sarcinas ab humeris suis abijcientes, suauī Christi iugo colla submiserunt. Ibi omnium professionū, dignitatum & ordinum personæ fastum luxūq̄; secularē, in humilem & pauperē monacho-

*No. de
monaste-
rio Clu-
niacensi.*

nachorum vitam commutauerunt. Ibi ipsarum ecclesiarum venerabiles patres, etiam ecclesiasticorum negotiorum onera fugientes, tutius quietiusque vivere, magisque subesse quam præesse elegerunt. Ibi contra spirituales nequitas indefessam lætamen & implacabile
 * quotidianas victoriarum palmas Christi * *Al.*
 multi inibus præstat. Huius loci habitatoribus continua concertatione carnem *impacabile.*
 spiritui subiicientibus verè secundam A. *Phil. 2.*
 postolum Christus vivere est, & mori lucrum. Hinc effusa spiritualium virtutum nardo, impleta est tota mundi domus ex odore vnguenti, dum religionis monasticæ feruor, qui illo tempore penè refrigerat, illorum virorum exēplo studioque recaluit. Gallia, Germania, transmarina quoque Britannia hoc testatur, Hispania, Italia, totaque Europa fatetur, plena monasterijs ab eis aut nouiter fundatis, aut ab antiquo senio reparatis. Ibi monachorum collegia in morem celestium agminum per ordines suos Deo assistentia, cum alijs sanctarum virtutum exercitijs, diuinis laudibus die nocteque ita insistunt, vt de eis quoque à propheta dictum possit intelligi: Beati qui habitant in domo *Psalm.*
 tua Domine, in secula seculorum lau- 83.
 dabunt

dabunt te. Sed quid aliquas mundi partes enumerō, cum de nostro vltimo occidente vsque ad ipsum orientem fama hæc peruenerit, nec aliquem christiani orbis angulum latuerit? Hæc namque est vinea, hi sunt palmites, qui veræ viti Christo in hærentes, & à patre agricola purgati, secundum Euangelicam sententiam multum fructum afferunt. De hac vinea in psalmis legitur: Extendit palmites suos vsque ad mare & vsque ad flumen propagines eius. Quod licet de Iudæorum Synagoga ex Ægypto translata, & maximè de præsentī ecclesia dictum sit, nihil tamen obstat, vt & de hac Cluniacensi ecclesia quæ illius vniuersalis non inferius membrum est, intelligatur. Liberet hic diutius immorari, sed quoniam ad propositum opus hoc non pertinet, & tanta materies breui atque ad alia festinanti non potest explicari sermone; necesse est, vt istis ad præsens intermissis, ad ea quæ de mortuorum reuelationibus sunt exequenda, vt promissimus accedamus.

Psalm.
79.

De Ste-

De Stephani, qui Blancus dicebatur, apparitione mirabili.

CAPVT X.

QUOD verò in primis dicturus sum, ab illis mihi personis relatū est, quorum testimonio non minus quam mihi ipsi credere compellabar. Vita enim vel conuersatio eorum hoc exigebat, vt non magis proprijs oculis quam eorum relationi, absque dubitatione aliqua, fidem accommodarem. Hi ergò mihi hoc retulerūt, fuisse apud Cluniacum quendam fratrem, qui Bernardus Sauinellus dicebatur. De quo referebant, quod licet aliquando in quibusdam leuiter se haberet, correptus tamen, vt regularis disciplinæ moris est, multa que tam verborum quam verberum opprobria passus, patientissimè tolerabat, seque mittem post flagella vultus & operis alacritate exhibebat. Is nocte quadam dum fratres in ecclesia nocturnas Deo laudes decantarent, de choro vbi cum alijs psalabat egressus, dormitorium petijt. Cuius gradus dum conscenderet, repente Stephanum qui vulgò Blancus vocabatur, olim monasterij sancti Ægidij abbatem, qui ante paucos dies de vita excelsat,

ferat, obuium habuit. Quem cum primo aspectu non cognoscens quemlibet alium esse crederet, quo proposuerat festinabat. At illa imago defuncti, quæ apparuerat, prior in verba prorumpens, quo pergis inquit? Sta, & quæ dicturus iam audi. Frater verò miratus & indignans, quod quasi contra regulam nocturnis horis & loco non congruenti talia monachus loqueretur, eius voces nutibus quibus poterat, comprimebat. Sed cum abbas ille defunctus, qui non vt taceret, sed vt loqueretur, aduenerat, magis ac magis instaret, compulsus eius importunitate frater substitit, & quis esset, vel quid sibi vellet, quæsiuit. Et ille. Sum (inquit) Stephanus dictus Sancti Ægidij abbas, qui in multis & ante abbatiam & postmodum deliqui, pro quibus modo poenas acerbis patior, ab illis per ineffabilem Dei misericordiam, si mihi subuentum fuerit, quàm citiùs eruendus. Oro ergò te vt Dominum abbatem & omnes fratres mea functus legatione depreceris, quatenus apud omnipotentem Deum pro mea liberatione preces effundant, & me quibus poterunt modis à tantis malis eripere satagant. Cumque frater respondisset, se quidem quod
& ipse

& ipse rogabat facturum, nullum ta-^{*al.illo.}
men suæ relationi crediturum, is qui lo-
quebatur defunctus, adiecit. Ut nemo de
his quæ à te referenda sunt in aliquo du-
bitare possit, noueris te infra hos octo
dies de hac vita migraturum. Quod post-
quam eis prædixeris, subsequens rei ef-
fectus te vera dixisse demonstrabit. Di-
xit hoc, & statim ab oculis eius euauit.
At verò frater ille à dormitorio ad Eccle-
siam rediens, multumque mortis denun-
ciatione non immeritò sollicitatus, no-
ctem in huiusmodi meditatione transe-
git: facto mane, Priori primitus, deinde
venerabili ac sancto patri Hugoni, ad vl-
timum magno ac reuerendo fratrum
conuentui, quæ sibi iniuncta fuerant, pa-
tescit. Quod postquam ad omnium au-
res peruenit, sicut humanorum inge-
niorum usus est, de eadem re ferè sem-
per diuersa sapere, alij quidem credebant,
quàm plures ficta esse affirmabant: vni-
uersi tamen mortis illius quàm frater de-
nunciauerat indicium per illud ab omni
dubitatione purgandi, expectabant. Et ec-
ce sequenti die relator visionis morbo
corripitur: sensimque deficiens ad extre-
ma peruenit. Qui usque ad vltimum spi-
ritum constanter quæ dixerat affirmans,
infra

infra

infra dies supradictos bono fine quieuit, sicque morte sua veritatis nuntium se fuisse comprobauit. Fratrum ergo congregatio post obitum relatoris de visione certificata, tam pro abbate defuncto quam pro eius nuntio multimodas inenarrabili misericordiae Dei supplicationum hostias obtulerunt, & sacris orationibus, elemosynarum largitionibus, maximè autem salutaris sacrificij oblationibus pro aeterna requie totis viribus instituerunt.

De simili apparitione Bernardi, qui grossus dicebatur.

CAPVT XI.

CONSIMILE huic penè idem de Bernardo cognomento grosso miraculum, ab eisdem quos supra memorauimus relatoribus accepi. Hic namque nobilitate & potentia seculari illustris, munitiones quasdam Cluniacensi monasterio proximas possidebat, multaque mala eidem loco atque alijs circumpositis ecclesijs inferebat. Qui tandem mutato spiritu, malis suis finem imponere deliberans, ad supradictum venerabilem patrem Hugonem venit, atque pro peccatis suis orationis Romam se velle perge-

pergere indicauit. Vnde si reditus permit-
teretur, seculo se renunciaturum, ac mo-
nachum Cluniaci futurum esse spon-
dit. Perrexit itaque Romam, ibique a-
pud summorum Apostolorum ac pluri-
morum martyrum gloriosa corpora, ora-
tionibus atque elemoynis vacans. Sa-
tisfactione qua poterat præteritæ vitæ
crimina expiabat. Exacto verò totaliter
in vrbe quadragenario dierum numero,
qui propriè ad agendam pœnitentiam
indici peccatoribus solet, Roma egressus
est, & ad patriam regrediens, Sutram vs-
que peruenit. In qua ciuitate quæ satis
vrbi proxima est, dum moraretur, finem
vitæ morbo dudum concepto ingraue-
cente suscepit. Ibi à socijs prout in pere-
grino solo licere potuit, honestè curatus
ac tumulatus est. Non multi postmo-
dum fluxerant anni, & cuiusdam villæ
quæ Cluniacensi iuri subdita est, præpo-
situs, per syluam quæ castello de Viella
proxima est, media die iter agebat. Hoc
autem castellum ipse Bernardus nouiter
construxerat, vnde sæpe raptores crum-
pentes, quæ cunque poterant vndequaq;
deprædabantur. Dum ergò (vt dictum
est) iter ageret, repenti eundem Bernar-
dum obuiam habuit. Quem cum mulo
in-

insidentem, ac pellibus vulpinis & nouis indutum vidisset, recordatus defunctum extimuit, compresso tamen timore vtrum esset qui videbatur, vel cur venisset, quæsiuit. A quo tale responsum accepit. Me (ait) noueris esse Bernardū, quondam huius regionis Dominum. Multa certè (vt omnibus hic manentibus notum est) in seculo positus mala egi, pro quibus modò multa patior. Sed præ omnibus torquet me castelli illius iuxta positi ædificatio, quod sicut ipse nosti à me nuper ædificatum est. Quia tamen circa finem vitæ meæ malorum meorum me poenituit, æternam quidem effugi damnationem, sed multò adhuc adiutorio egeo ad plenariam liberationem. Ea de causa ob implorandam misericordiam ad abbatem Cluniacens. venire permissus sum. Cuius comitatum diu persecutus, quoniam præcedenti hebdomada apud Ansam hospitatus est, nocte inter obsequentes ei famulos mansi. Vnde rogo vt eum adeas, atque vt mei misereatur sollicitè depreceris. Cumq; homo ille cui loquebatur requireret, cur vulpina veste amictus esset, respondit: Hanc vestem mihi olim recentem emi, & eadē die qua ea primum indutus sum, cui-

dam

dam illam pauperi dedi. Quæ sicut noua data est, ita semper noua permanet, atque in penis enarrabile mihi refrigerium prebet. Post hæc verba, ille quidem qui apparuerat disparuit, alter ea quæ iniuncta fuerant implere accelerauit. Nam ad beatum virum ad quem missus fuerat veniens, ei per ordinem cuncta narrauit. Qui benignè defuncti mandata suscipiens, plenus caritatis spiritu multa eleemosynarum, multa diuinorum sacrificiorum auxilia laboranti sub æterno iudicio animæ impendit. Per quæ (vt dignum est credere) & à supplicijs ille liberatus & fidelium requies; pro modo supernæ dispositionis adiunctus est. Neque enim ratio patitur, vt spiritus ille in abditissimis iudiciorum Dei reconditus, ad homines ob sui liberationem redire permissus sit, & nulla reditum eius utilitas subsequuta sit. Frustra quippe dimissus videretur. Sed neque Sacramentis, neque sacrorum operum exercitijs se adiuuari petisset, si ea sibi prodesse minimè agnouisset. Qui quoniam talibus sibi auxilijs subueniri rogauit, & illa ad subueniendum efficacia, & se illorum subuentione dignum esse monstrauit. Homini autem illi cui hæc visio apparuerat, prædi-

prædi-

Nota.

prædictus abbas sanctus, mortem proximam esse prædixit. Cum enim huiusmodi defunctorum manifestationes nostris sæpè temporibus prouenerint, vix aliquis mortuo collocutus, mortem longiore tempore distulisse narratur. Vnde iste & visionis horrore, & sancti admonitione prouocatus, statim seculo renunciauit, & factus monachus intra paucos dies terminum vitæ suscepit.

Quanta semper inuidia diabolus aduersus Cluniacum fremuerit.

CAPVT XII

LICET in præcedenti de relationibus defunctorum quæ in Cluniacolis circa contigerunt, me dicturum promiserim, tamen quia plura alia non minus digna memoria in illo famoso monasterio nostra ætate prouenisse dicuntur: non incongruum arbitror, si & illa nostro sermone ad utilitatē legentium proferantur. Vt enim supra tetigi, antiquus hostis non parum illius cœnobij disciplinam ac diuinorum operum studium semper æmulatus est, multisq; iudicijs inuidiam suam erga loci ipsius habitatores ferue re monstrauit. Quæ si per singula vt ad me peruenire potuerunt

tunt enarrare tentarem, & magno volumine legentibus fortè vel audientibus tædium incuterem, & ipse longè à proposito deuiarem. Quis enim explicare valeat quanta improbitate cœlestia illa castra semper vel sæpè inuaserit, quàm iactatus semper Christi militibus sibi repugnantibus fuerit, quàm frequentes impetus violenter irrumperere volens dederit? More quippe suo interiorem ciuem id est spiritum extinguere quærens, quas poterat tentamentorum machinas exterius admouebat, & ab intimis se repulsum dolens quanta valebat extra prælia commouebat. Vnde proprio furore cæcatus, cum semper inuisibiliter omnibus instaret, aliquandò quibusdam etiam visibiliter apparebat. Et nesciens quid boni de malo suo Deus facere decreuisset, unde gregem Domini destruere quærebat, inde inuitus eum multoties edificabant.

*De fratre quem sub abbatis specie
discipere voluit.*

CAPVT XIII.

HINC fuit illud quod cum aliquando frater quidam Ioannes nomine, natione Italicus regularis disciplinae seueritatem fastidians,
etiam

etiam fugere de monasterio cogitaret: ipse ei diabolus abbatis specie assumpta se obtulit. Nam duobus dæmonibus in sp̄e monachorum se comitantibus, fratri in quodam secreto monasterij loco soli residenti, multa que secum voluenti, opportunum fallendi tempus inuenisse se credens apparuit: ei que assidens dixit. Ego frater modo huc hospitandi causa diuerti, sed casu te conspiciens, agnoui multa te sollicitudine laborare, multosque in corde tuo cogitationum estus versare. Quorum causa licet quibusdam referentibus mihi ex parte nota sit, si tamen eam plenius indicaueris, poterō forsitan utile tibi dare consilium. Vnde quis sis & quare mœstus sis, amico quærenti expone. Cūque frater ille ignoto (vt putabar) homini secreta cordis sui aperire formidaret, & se tantummodo natione Italicum esse respondisset; dæmon qui monachus videbatur, adiunxit: Et ego ipsius regionis abbas sum, & tibi bene in omnibus auxiliari possum. Noui enim licet tu reticeas quod abbas monasterij huius & cæteri malè te tractant, neque vt dignum esset honorant, insuper multis sæpè iniurijs & contumelijs vexant. Vnde admonéo vt tibi consulas, & locum hunc omnimodis

modis perniciosum derelinquens, mecum recedas. Paratus sum enim te ab his malis eripere, & abbatiam meam quæ Cripta ferrata dicitur perductum, omni te ibi honore sublimare. Ad hoc frater respondit. Ego hinc exire nullo modo possum, quia & clausura monasterij prohibet, & fratrum me multitudo circūdat. Tunc diabolus. Nec ego (inquit) quamdiu hic fueris, te in aliquo iuuare poterō. Sed fac qualibet arte, vt septa monasterij transgrediaris. Quod postquam feceris, ego statim adero, teque ad locum meum (vt dixi) perducam. Sed misericors Deus, qui non permittit nos tentari supra quam ferre possumus, non ultra passus est hostem procedere, sed sicut scriptum est: qui fecit illum applicauit gladium eius. Quando namque hoc agebatur, fratrum conuentus in refectorio, ex consuetudine hora coenandi residebat. Qua expleta à Priore secundum morem vno iētra scilla percussa est. Quo sono audito, mox dæmon qui abbatem se fingebat, actus diuina virtute, à fratre cui loquebatur se abripuit, & præcipiti cursu ac maximo impetu ad latrinas quæ proximæ erant tendens, vidente fratre

1. Cor. 20

iam

iam dicto in earum se inferiora demersit. Sic planè misericordia Dei & fratrem à nequissimi hostis tentatione eripuit, & immundum spiritum per condignum eius in munditiæ locum, à domo sua expulit.

*De illo qui demones nudauit flagitijs
sua iactantes.*

CAPVT XIV.

ALIO quoque tempore alter quidam Frater lignorum artifex nocturnis horis, in loco aliquantulum ab alijs sequestrato iacebat. Quem locum vt in monachorum dormitorijs moris est, lampas accensa illustrabat. Dū ergò ille in lecto nondum soporatus iaceret, conspexit immanē vulturem, immensi corporis onus vix alis pedibusque ferentem, velut ex labore anhelum occurrere, & contra lectum eius astare. Quem dum frater admirans intueretur, ecce duo alij in hominum specie dæmones aduenerunt, & vulturem illum, immo dæmonem ita affati sunt. Quid (inquiunt) hic agis? Potes ne hic aliquid operari? Nihil ait possum: quoniam & crucis protectione & aquæ aspersione, & psalmodum insusurrante ab omnibus
repel-

repellor. Tota quippe hic nocte laboraui, frustra que vires meas insumpsi. Unde nihil agere præualens, huc fatigatus deueni. Sed vos iter vestrum mihi narrete, & si quid vobis prosperum cecidit, intimate. Nos (aiunt) de cabilone venimus, vbi militem quendam Gaufredi de Donziaco, cum vxore hospitis sui in adulterium labi compulimus. Item per quoddam monasterium transeuntes, magistrum scholæ cum vno puerorum fornicari fecimus. Sed tu iners quid agis? Surge, & huius saltem monachi, qui nos aspicit, pedem, quem inordinate extra lectum tetendit, abscinde. Quod vbi dixerunt ille dolabro ipsius fratris quod sub lecto latebat arrepto, in ictum totis viribus insurrexit. Sed dum frater eleuatam super se vidisset securim, timore actus pedem retraxit, & sic dæmonis ictus effectu frustratus, in vltimam lecti partem delapsus est. Quo facto statim maligni spiritus disparuerunt. Frater verò qui hæc viderat, sæpè dicto patri Hugoni mane festinus vniuersa retulit. Qui ad rei certitudinem explorandam cabilonem atque trinorchium misit, & subtiliter quæ à dæmonibus dicta fuerant inuestigans, veridicos fuisse men-

D

daci

*Cur ma-
ligni spi-
ritus
quando-
que refe-
runt sua
mala ho-
minibus.*

Responſo.

Iob. 5.

dacij ministros inuenit. Sed dicet aliquis. Cum maligni spiritus malitiæ subtilitate longè humanæ astutiæ calliditatem superent; utpote quos naturæ leuitas nulla corporis mole depressa, ad omnia expeditos, longaque rerum experientia sagaciores reddit: quomodo nequitia suæ consilia seu opera, audientibus hominibus produnt? An non perpendunt, patrefactis insidijs suis à quantis eorum laqueis sæpè homines sint eruti, & quoties ipsi earundem sint insidiarum effectu frustrati? Quomodo ergò audiente fratre supradictò, & ea mala que fecerant aperuerunt, & cur alia quæ optabant, facere non posse dixerunt? Ad quod respondendum, quia licet multa eis insit nocendi facilitas, & prompta ad fallendum voluntas, occulta tamen Dei dispositione, ita miris & incomprehensibilibus modis in ipsa sua falsitate plerumque falluntur, ut humanæ salutis cui sponte semper infesti sunt, infesti quandoque deseruire cogantur. Comprehendit quippe (ut scriptum est) vera sapientia falsos sapientes in astutia eorum, ut vnde fallere volunt inde fallantur, & vnde perimere cupiunt, ipsi potius perimantur. Vtitur eis sanè more prudentis patris fami-

lias

aliquis, ubi libertatem nullas expe-
ctas nulas sagax suae
omni-
t, pate-
um la-
quoties
effectu
nte fra-
rant a-
nt, fa-
od res-
is insit
fallen-
Dei dif-
ensibi-
erum-
i spon-
doque
quip-
falsos
de fal-
e peri-
tur. V-
fami-
lias

lias vt malis seruis, qui cum nullo ad ser-
uendum amore moueantur, seruili tan-
tum terrore Dominicis imperijs obse-
quuntur. Vnde aliquando scientes, ali-
quando nescientes, semper autem nolentes,
ea quae ad hominum pertinent salutem,
operantur. Quod autem semper nolentes
operentur, omnibus certum est. Quo vero
aliquando scientes Euangelium loquitur,
ubi ait: Exhibant autem daemones a multis,
clamantia & dicentia, quia tu es filius Dei.
Nam credere Christum esse filium Dei ad
salutem hominum pertinere, daemones ista
clamantes non ignorabant. Sed quia hanc
confessionem non fidei deuotio proferebat,
sed tormentorum acerbitas extorquebat,
ipsi indicant, dum subiungunt: Venisti
ante tempus torquere nos. Nolentes ergo
pariter & scientes salutis humanae
praecones fiebant. In actibus quoque
Apostolorum quando per energumenum
daemon clamabat, Iesum noui & Paulum
scio; vique nolens & veritati attestabatur,
& quod audientibus prodesse poterat
fatebatur. Rursus in Euangelio, rogante
legione daemonum, & dicente ad Dominum.
Si eiecis nos, mitte nos in gregem porcorum;
& propriam impotentiam

tiam testabantur, qui nec porcis nisi permissi dominari poterant, & homines à se pessimis videlicet hostibus salutis suæ fugere, atq; ad saluatorem suum cōfugere, talibus verbis inuiti scientesq; manebāt. Quod verò aliquando nescientes ea quæ hominibus profunt operentur, innumera quidem sunt exempla sanctarum scripturarum, sed tamen hoc specialiter, beati Iob tentatio & Domini passio manifestant. Nam neque Iob Sathanas tentasset, si eius se vincendum patientia precessisset, nec Iudæos vt Dominum crucifigerent instigasset, si morte illius se multò magis damnandum, mundumque saluandum præuidisset. Nam & Apostolus diuinæ incarnationis & passionis mysterium absconditum dicit à seculis, quod nemo principum huius seculi cognouit. Ita ergò vt dictum est, aliquando scientes, aliquando nescientes, semper tamen nolentes nequam spiritus supernæ sapientiæ acti dispositionibus, aut loquentes aliquid aut operantes, siue latentes humanos oculos, siue coram apparentes, utilitatibus humanis inseruiunt. Vnde quando Dei ordinatione aliquibus apparentes vel faciunt aliqua vel loquuntur, manet quidem in eis auida nocendi volun-

lua.

luntas, sed eam legibus suis subactam, refræat quæ cuncta moderatur potestas. Quicquid enim furiant cuncta subvertente, quærentes aëriæ potestates, sapiëntia tamen vincit malitiam, attingens à fine *Sap. 8.* vsque ad finem fortiter, & disponēs omnia suaviter. Inde namq; sapientia fortiter pertingere à fine vsque ad finem dicitur, quia sapiëntia æterna hostium versutias sapiënter capit, & virtus inuicta eorū fortitudinem subigit. Certum est igitur, quod quando supradicto fratri apparentes, ea quæ iam memorata sunt retulerūt, aut scierunt quid boni inde futurum esset, aut nescierunt. Diuinæ tamen voluntati & aliquorum salutē nolentes interferunt. Hoc ad ea quæ de insinuatione dæmonum dicta vel fortè dicenda sunt interferui, vt nemo consilia seu opera sua eos quasi sponte prodere miretur: quoniam non ipsorum hoc opus, sed diuinæ dispensationis est consilium, quæ ad ampliore[m] nominis sui gloriam etiam malis benè vtitur, & de ipsorum malitia, multam erga suos benignitatem operatur. Quomodo enim humana infirmitas tanto hosti resistere posset, de quo dicitur; Non est potestas super terram quæ comparetur ei: nisi se contra tam robu- *Iob. 41.*

stum aduersarium, ille qui Dei virtus dicitur, pro nobis opponeret? Quomodo depressa in imis humanæ mentis stoliditas, tot dolositatis eius versutias caute valeret, nisi ille qui Dei sapientia vocatur, eas nobis detegeret? Quos eius dolos seu conatus, quibus sancto Cluniacensi cœnobio sæpè irrequietus institisse aliquantis reuelationibus manifestatum est; digna videntur, vt cœperam, exequi

Quid beatus Hugo narrauerit in capitulo vigilia natalis Domini.

CAPVT XV.

MOS eiusdem monasterij erat natiuitatem saluatoris ceteris solennitatibus singulari affectu deuotius agere, & cantuum melodijs, lectionum prolixitatibus, cereorum multiplicium accensionibus, & quod longè præstantius est, speciali deuotione, multaque lachrymarum profusione, cum angelicis spiritibus alacriter sollemnizare. Qua temporis reuolutione redeunte, fratres more solito se suaque omnia parauerunt, & ecclesias ornando, aliaque monasterij loca aptius componendo, in-

tus &

tus & extra festiui apparere satagebant. Supererat adhuc beatus ille ac venerabilis pater Hugo, vltimo senio morti quidem corporeæ, sed & vitæ post mortem æternæ vicinus. Qui iam instante ipsa solennitate, capitulum vbi fratres conuerant ingressus, hæc ad omnes protulit verba. Noueritis fratres, Iesum benignum Saluatorem nostrum suæ natiuitatis, vestræque liberationis solennijs interesse disposuisse, vestræque deuotionis obsequium multo cum gaudio præstolari. At contra sciatis nequam hostem vestræ felicitati inuidentem, laborare quatenus aliquas tenebrarum suarum nebulas, tanto si possit splendori intermiscet, tantæque festiuitatis gloriã saltem quantulumcunque imminuat. Frater enim (ait) quidam, se utiq; dans intelligi, hac ipsa nocte vidit ipsius misericordie matrem, perpetuam virginem, filiũ quem præsentis nocte genuit, dulcissimo gremio continere, eiq; sanctorum angelorum multitudinem, cum immenso lumine astare. Lætabatur autem idẽ Deus puer, & immenso gaudio exultabat, atque cordis lætitiã gestu gloriosi corporis, & ipsarum plausu manuum demonstrabat. Et conuersus ad matrẽ, aiebat ad

illam. Cernis mater noctē que imminet
 meæ natiuitatis gaudijs illustrandam, in
 qua & prophetarum oracula & angelorū
 præconia renouabuntur, & meo de te ex-
 ortu, omnia simul cælestia atq; terrestria
 lætabuntur? Vbi est nunc hostis damna-
 ti perfidia, vbi eius potestas, qua ante hoc
 singulare gaudium mundo dominaba-
 tur? Quo ille impudens audito, de lati-
 culo suo egressus à longè se præsentabat,
 & ignominiosè deturpatus, cum multo
 planctu atque ciulatu, vt admitteretur, o-
 rabat. Quod eo voto dicebat, vt tantæ
 claritatis gaudia quibus inuidebat, suo
 more vel in aliquo obfuscare valeret. Et
 si in nulla Ecclesiæ parte admitteret, in
 aliquo saltem reliquarum officinarum
 loco suscipiar. Vade (ait filius virginis)
 furcifer, & ne te mea potentia præiudi-
 catum lamenteis, tenta quod poteris. At
 ille solutus, arcum capituli petijt & ingre-
 di conatus non potuit. In tantum nam-
 que & se tumidum, & capituli introitū
 angustum inuenit, vt nullatenus intrare
 valeret. Verè vetusta superbix peste in-
 flatus, per humilem aditum transire non
 poterat, quia non idem aditus superbum
 erectum & humilem caput inclinatum.
 Inde ad fratrum dormitorium gressum

Nota.

conuertit, & phantasijis solitis eos se posse inquietare confidens, introire tentauit. Sed eadem grossitudine sua ab ostio repulsus recessit. Postremum ad refectorium nocendi spem contulit, ibi propter aliquam corporum curam, maiorem suspicatus mentium incuriam. Ibi etiam tot obices diuinorum ex lectione verborum, tot trabes ex deuotionibus auditorum, tot repagula offendit ex caritate sibi seruentium, ut nullo modo ultra procedere præualens, retro eogeretur redire. Sic quoque ab omnibus monasterij officiais reiectus, à conspectu piissimi Redemptoris & gloriosæ virginis matris, cum ea quæ dignus est confusione, pestifer ille recessit. Cauti igitur estote, & immensas gratias omnipotenti ac misericordissimo saluatori agite, qui & nequissimum hostem à vobis expulit, & ipse nobiscum festum suum celebraturus remansit. Hæc à sancto viro fratribus dicta, furentium aduersus locum ipsum malignorum spirituum ostendunt nequitiam, ac Domini eundem protegentis clementiam. Qui nequam hostes quamuis vniuersis generaliter insidiarentur, nouiter tamen conuersis amplius infesti instabant. Dolebant quidem vete-

D 5.

rano-

ranorum profectibus inuidentes, sed syronum superaddita conuersione, quali recenti suscepto vulnere, acrius indignabantur. Et velut longi temporis desperatione, prioris prædæ spolia postponentes, contra ea quæ ab oculis rapiebantur, longè vehementius accendebantur. Hinc aduersus nouitios bella valida commouebant, hinc tentamentorum diuersis telis armati, totis eis conatibus insistebant.

De fratre qui demones vidit quasi religiosè incedentes.

CAPVT XVI.

ET vt de illis aliquid dicam, quæ nostro tempore contigerunt: vidi ego quam plurimos varias mihi erga se dæmonum insidias exponentes. Nec ea quæ spirituali bello ex vitiorum suggestionibus gerebantur, sed quæ quasi in aperto certamine campo, non paruo verorumque sudore fiebant. Exuberans quippe abundantia malitiæ hostis, cum nihil intus tentando proficere valeret, in iram vehementius exardescebat. Et inuisibiliter se victum dolens, si saltem visibiliter eum militibus Christi congregiendi, in aliquo posset esse superior,
 atten-

attentabat. Vnde fuit illud, quod frater
 quidam mihi retulit: vidiſſe ſe innume-
 rabilem demonum turbam, per domum
 illam quæ cella nouitiorum dicitur, tran-
 ſeuntem. Iacebat autem nocte quadam
 ante matutinas in lecto, & nescio quid
 de psalmis ſecum meditabatur. Cum ee-
 ce dormientibus cunctis, conſpicit ne-
 fandum illud collegium in monacho-
 rum ſpeciem commutatum, ab oſtio
 quod capiti ſuo imminabat procedere.
 Qui capitibus induiti, religionis ſchema ſi-
 mulantes, ſeriatim & quaſi cum multa
 grauitate incedebant. At ille quid eſſet
 intelligens, atque vt in talibus fieri ſo-
 let, non parum perterritus (nam ſemper
 malignorum ſpirituum viſionem terror
 comitatur) quantum potuit ſub eo quo
 tegebatur operculo caput abſcondit: ſed
 ad exitum rei peruidendum, parum quid
 ſpatij oculis dereliquit. Quos diligenter
 quid eſſent facturi obſeruans, conſpexit o-
 mnem illum Sathanæ exercitum, per do-
 mum illam fratrum quieſcentium tran-
 ſeuntem, nihil ſuum in ea operari potuiſ-
 ſe, ſicque per domum latrinarum
 proximam ſibi que ſatis com-
 petentem, exitum
 habuiſſe.

De Algero sene religioso.

CAPVT XVII.

FRATER quoque alius nomine Algerus verè vt de beato Iob dicitur, simplex & rectus, timens Deum & recedens à malo, sepe multum que sibi institisse dæmones, mihi frequenter conquestus est. Vt enim plura de his quæ mihi retulit præteream, referebat se aliquando in iam dicta nouitiorum domo, multis alijs circumiacentibus dormire. Visum est verò ei, quod signum in Ecclesia more solito ad nocturnas laudes fratres excitans. pulsaretur. Surrexit ergò, & campanam vt videbatur fortiter resonantem audiens, ad Ecclesiam festinabat. Cumq; per eandem domum in quam iacebat transiret, lectos fratrum vndique circumspiciebat, & alios iam surrexisse, alios se ad surgendum parare videbat. Sed cum domo transmissa in claustrum proximum deuenisset, signi sonitus qui ex vicinitate multò magis audiri debuisset, omninò defecisse visus est. Suspiciatus autem tarditate sua signum sonare desisse, omnesque se ad Ecclesiam anticipasse, festinantius gradie-

gradiebatur. Cum verò in maius claustrum peruenisset, pro luminarium claritate quæ ex consuetudine hora surgendi omnia illustrant, tenebras offendit. Sed & cum ad ecclesiam appropinquasset, portas quas patentes inuenire solebat, clausas reperit. Ibi quoque admota aure si fortè psallentium voces sudiret, summum vbiq̃ue silentium aduertit. Admirans itaque & quia ecclesiam ingredi nō poterat, ad dormitorium suum regressus, quos prius surrexisse conspexerat, omnes iacentes & dormientes inuenit. In se ergò reuersus, dæmoniscam fuisse illusionem agnouit, qui nullum tempus à malitia sua vacare patientes, cum diuina dispositione à maiori nocendi possibilitate arcentur, in minoribus quibuslibet exercentur. Nam toto nisu nature humanæ inimicantes, cum animabus nocere nequeunt, ipsis saltem corporibus prout possunt molesti existunt. Unde plerumque in monachos in somnis inquietant, vt horis somno congruentibus amissis, cum vigilare debent dormiant, & sic sanctarum lucra vigiliarum amittant. Harum inquietudinum, multorum multoties querelas accepi, quorū alij opertoria sua noctibus dum dormi-

D 7 rent,

rent, subrepta sibi atque longius proiecta à demonibus, dicebant, alij subripere volentibus violenter eadem tegmina se extorsisse, nonnulli dum in remotioribus naturæ satisfacerent, eos sibi derisoriè astitisse affirmabant. Præterea quosdam nocturnis horis, alijs quiescentibus sancta orationum furta quærentes & eadē causa claustrum, & ecclesias peragrantes, multis aliquando terroribus appetebant, ita vt in eorum aliquos visibilibus irruerent, & ad terram verberando prosternerent.

De Armanno Nouitio quem diabolus in specie vrsi perterrit.

CAPVT XVII.

VIDI ipse quendam fratrem Armannum nomine, qui dum esset nobilis & diues miles in seculo, tactus diuino spiritu, ac mundo renūciare disponens, prius equos ac vestes multi pretij, magnumque argenti pondus, & omnia penè sua Chuniacum direxit, & sic pauper atque peregrinus Hierosolymā petijt. Ibi domini adorato sepulchro, & sanctissimorū locorum visione aliquanto tempore recreatus, cum vitæ terminum quē ibi summoperè adipisci, vt ipse mihi post retulit, desiderabat, dis-

fenti

ferri videret, redijt, atq; Cluniaco habitū religionis induit. Cū quo & animum ita ab omni mundano affectu mutauit: vt nec communia bona, nec priuata diuersarum exercitationū lucra spirituali cordis eius ardori satisfacere possent. Non ei dies ad orationem, non nox sufficere poterat; vix cibo aut sōno, eo studio indulgebat. Admonit⁹ à me sepe, vt parci⁹ in talibus se haberet, quoniam modum excedere videretur, nimio animi seruore non acquiescebat. Contigit igitur post domini natalē, nocte quæ diem præcedit beati Ioannis Euangelistæ, vt in supra memorata cella nouitiorum, cū alijs nouitijs ipse adhuc nouitius iaceret. Et ecce clamare terribiliter coepit, sicque perseveranter, vt omnes de lectis suis surgere, & ad se vndique concurrere cogeret. Venerunt ergo, & eum aliena loquētem inuenerunt. Inde ad me vbi iacebam, multorum fit concursus. Qui quoniam propter regulare noctis silentium loqui non poterant, nutibus nescio quid mirū contigisse ostēdebant. Surrexi, & ad fratrem patiētem cum ipsis perueni. Quem turbatum & vociferātem, & velut maniacū furentem inueni. Perseueraui cū fratribus ante illum vsque ad exortū dici, in quo
spatio

spatio aliqui pro eo Domino supplicabant, omnes autem non minimum pro eius passione dolebant. Iam verò aurora instante, paulatim clamare cessauit, & ita demum astantibus fratribus obdormiuit. Post paululum autem experges factus, iam mecum modestè loqui cepit. Cumque eum interrogarem, vtrū sciret quid passus esset, vel quæ causa tanti, & tam incompositi clamoris fuisset, respondit. Solitis orationibus fatigatus, cum me in lectum collocassem, & leui somno solutus essem, vrsus tam terribilem mihi incubare pensavi, vt omnem humanum terrorem, eius incomparabiliter tremendæ visionis horror excederet. Iam autem eadem formidine à somno excitus, quasi somnium quod videram contemere incipiebam. Sed rursus quem dormiens videram, integrè vigilans supra me visum conspexi, tanto in aëre spatio subleuatum, vt manu si vellem eum contingere possem. Tunc verò eam quæ apparebat speciem, quis enarrare sufficiat? Rictus nefandi oris vltra omnem modum horrendi, vt de eo scriptum est: Per girūdantium eius formido. Vngues longissimè recurui, & se ad rapiendum avidissimè exerentes: tota hirsuti corporis habitu-

Job 14.

bitudo, quasi in prædam iam iamque rapiendam durissimè infremebat. Ego quid aliud, quam me continuè in frustra discerpendum, & deuorandum suspicarer? Hoc me diu terrore diabolus fatigatum, à mente mea excedere, sicut vidistis, coëgit. Iam misericordia Domini liberatus & quid, vel à quo ista passus sim agnosco, & liberatori meo quas possum gratias ago. Hæc frater ille mihi & omnibus qui astabant, vt dicta sunt, narrauit. Et quia multam ex terrore illo contraxerat debilitatem, conuentui per triduum interesse non potuit, sed cooperato, ad priora contra malignos spiritus certamina, ex debilitate valentior insurrexit.

Quod Angelus Domini locum, ubi fratris defunguntur, Cruce Christi signauerit.

CAPVT. XIX.

QVAM antiqui hostis aperta contra Christi milites prælia, in illo memorabili loco exacta, & ab eis subacta narrauit; dignum est, vt ipsarum victoriarum palmas quibusdam etiam aperte collatas ostendam. Vt quemadmodum aduersus beatos homines, malignos

lignos

lignorum spirituum monstraui inuidiã,
ita de ipsis sollicitam sanctorum Ange-
lorum demonstrẽ custodiam. Nã quos
ab illis tentatos, ab istis sæpe iussu Dei
compertum est glorificatos. Igitur sicut
de innumeris hostium congressionibus
quædam retuli, sic de multis cœlestium
visionum miraculis pauca narrabo. Teu-
tonicus quidam Eppo nomine, à sepe di-
cto beato patre Hugone in monachum
susceptus, toto quo postmodum vixit,
tempore, religiosè conuersatus est. Qui
appropinquante hora vocationis suæ, in-
firmitate correptus, in domum infirmo-
rum secundum morem delatus est. Erãt
ibi & alij fratres, morbis & ipsi diuersis
laborantes. Quorũ quidam ceteris mor-
ei proximiores, vltimum penè spiritum
natura succumbente trahebant. Interea
frater iam dictus valetudine ingrauescẽ-
te, & ipse ad extrema perductus, inter vi-
tæ mortisq; discrimina agonizabat. Ad-
huc tamen sensu & verbo integer, con-
spexit infandam dæmonum turbam cõ-
titionibus igne fumigantibus irruẽtem,
per domum illam infirmorum, furioso
vbique impetu discurrere. Qui cum ita
bacchantes huc illucq; verterentur, ce-
ce beati Apostoli de cœlestibus adue-
nica-

aientes, perterritos fratres ne timerent
 blandè hortati sunt, & mox gloriosa sui
 aduentus præsentia, latrunculos illos ef-
 fugauerunt. Verba verò loquentium
 sanctorum ab instantibus audiebantur,
 sed personæ minimè cernebantur. Sic
 domo Dei apostolica præsentia ab im-
 mundis spiritibus emundata, cœlestis vi-
 sionis gloria augmentatur, & beatis A-
 postolis sancti Angeli coniunguntur.
 Habetur autem in domo media locus,
 vnius corporis capax, ad hoc aptatus ut
 fratres ibidem in cinere & cilicio com-
 positi, extremum Deo inde spiritum
 reddant. Hunc locum frater huius visio-
 nis conspexit, quodam inconsiderato
 timore ita abhorrebat, ut nullatenus ei
 se appropinquare pateretur. Dum ergò
 ea quæ dicta sunt contemplaretur, re-
 spexit, viditque angelum Domini manū
 in sublime porrigentem, signo sanctæ
 Crucis locum eundem signasse. Quo fa-
 cto, visio ab oculis eius subtracta est. Iam
 omni à corde eius stulto timore sublato,
 post paululum se in loco eodem reponi
 fecit, sicque animam suam sanctis
 qui apperuerant, alacriter
 tradidit.

De fra-

*De fratre nomine Benedicto, qui moriens
multitudinem albatorum vidit.*

CAPVT XX.

FVIT & alius, vt de magno Bene-
dicto legitur, gratia benedictus &
nomine, cui parem in sacris stu-
dijs nescio si vnquam viderim. Hic
priusquam ad monasterialem ordinem
venisset, religiosus valdè presbyter exti-
tit, in tantum vt vix ei aliquid ante mo-
nachum de monacho deesset. Sed (sicut
sanctorum virorum mos est, vt bona
quæ faciunt pro nihilo ducentes, ad ma-
iora toto desiderio conscendere semper
intendant) mutato apud Cluniacum ha-
bitu, verus factus est monachus. Iam si
eius per singula vitam describere cona-
ter, non transeunter de illo commemo-
randum, sed diutius esset immorandum.
Nec capitulum breue illum explicaret,
cuius sanctę conuersationi vix liber inte-
ger sufficere valeret. Quod quia suscepti
operis necessitas prohibet, sit hoc leue
saltem beati viri monumentum, ne tam
veri tamque perfecti monachi nostris
temporibus exemplum ex toto cum eo
videatur esse sepultum. Nam quis istis
pessimis temporibus, quando iuxta
psalmi-

psalmistam defecit sanctus, & diminuta *Psal. 117.*
sunt veritates à filijs hominum, cœlesti-
bus ad eò studijs intentus extitit? Quis tã
plenè mundum, omniaque mundana
calcauit? Quis ita generaliter vniuersa à
se genimina vitiorum extirpans, agrum
mentis suæ omnium virtutum suauibus
atque odoriferis graminibus seuit? Nam
quia vt Apostolus ait, coram Deo in
Christo loquimur, ipsum ante quem lo-
quimur testem adhibeo, me non aliter
loqui quam sentio, viro videlicet isti nul-
larum propemodum virtutum perfecti-
onem defuisse. Quando enim humilitas
eius qua se vniuersis submittebat, & qua
se secundum regulæ præceptum omni-
bus inferiorem & viliozem credebat, ex-
plicabitur? quando eius caritas, qua fra-
ter omnes ita amplectebatur, vt non sibi
sed omnibus pro mediocritate officij vi-
uere videretur, alicuius sermone declara-
bitur? Quando eius patientia exponetur,
qua singulariter præditus esse videbatur?
Namque propter excellentem iustitiæ
zelum, quo cum ceteris bonis suis con-
tra negligentium fratrum delicta accen-
debatur, de illorum numero erat, quos
propter maiorem disciplinæ cautelam,
circuitores monasterii beatus Benedictus
esse

esse præcepit. In quo ministerio cū nulli parceret, & maiores minoribus quātum ad vitiorum reprehensionem spectat, absque vlla personarum discretione æquaret: multas à quibusdam, quia inferre verbera non audebant, verborum iniurias tolerabat. Recordor ego sæpius falsis aut quasi nullis accusationibus in communi fratrum conuentu à talibus impetitur, innumeris vicibus quasi reus existeret in terram prostratum, cum nihil prorsus deliquisset, culpabilem se tantummodo respondisse. Hunc enim morem habebat, vt quādo cūque culparetur, nunquam se eē culpam diffiteretur. Silebat perpetuò, nisi cum eum certa & grauis causa loqui cogebat. Verba eius breuissima: à nugis, iocis, atque omni prorsus ociositate aliena. Si quādo verò de spiritualibus sermo erat, nunquam is sine suspirijs, nunquam sine lachrymis fiebat. Psalmodia indeficiens, scripturarum sanctarum nocte dieque meditatio, propter quod & psalterium glossatum semper circumferebat, quoniam psalmos non perfunctoriè, vt quibusdā moris est, sed summa cum attentione atque deuotione cantabat. Vbi si quid quod non intelligeret offendisset, ad glos-

ad glossas statim oculum conuertebat. Diem totam psallendo, meditando, noctem vigilando & orando peragebat. Nam vix breuissimo spatio, etiam hyemalium noctium prolixitatibus in lecto quiescebat. Quando enim ad altaria occultè confugere poterat, quiescendi necessitate vix aliquando lecto retinebatur. Quando verò propter communis obseruantiam ordinis lecto deesse non audebat, magis eo ad sedendum quàm ad iacendum utebatur. Sed erat etiam ipsa sessio non ociosa, quando rarò oculi à lachrymis, nunquam verò lingua à psalmodia cessabat. Innumeris confectum supplicij corpus, toto penè vitæ suæ tempore cilicij asperrimis exasperare consueuerat. Habebat idem beatus vir pro cella domum orationis in turri altissima atque remotissima, in honorem Sancti Michaëlis Archangeli consecratam, qui deuotioni eius præ cunctis monasterij locis specialius famulabatur. In hac diuinæ theoriæ totus nocte dièque intentus, mente cuncta mortalia transcendebat, & cum beatissimis angelis internæ conditoris visioni penè iugiter assistebat. Hæc indeficientium orationum, hæc assidue inundantium lachrymarum,

marum,

marum, hæc durissimorum flagellorum, hæc quotidianorum sacrificiorum, sola quidem testis tunc affuit: sed ea tamen nobis prorsus celare non potuit. Nam sancti inter abdita latibulorum opera sua semper celare laborant, sed ea si homines taceant, lapides clamant. Iam si ad habitum corporis eius stilus conuertatur: solus ipse sufficientia loqui iudicabitur. Corpus quippe attenuatum, facies macilenta, capilli incompti, ipsaque canitie venerandi, vultus demissus, oculi vix vquam patentes, os sine requie sacra verba ruminans, non in terra, sed in coelo positum hominem indicabant. Huic plane non surdo auditori Apostolus loquebatur; Quæ sursum sunt quærite, ubi Christus est in dextera Dei sedens: quæ sursum sunt sapite, non quæ super terram. Poterat & ipse cum eo dicere; Nostra autem conuersatio in cœlis est. Sed quia (vt supra dixi) propositum meum fuit, non omnia quod mihi impossibile fuisset, sed quædam de ipsius sancta conuersatione narrare, ne omnino beati viri memoria sopiretur, his breuiter præmissis, ad gloriosum finem eius, sermo conuertatur. Igitur in omni virtutum exercitatione vitæ suæ cursu peracto, ad corpo-

Col. 3.

Phil. 2.

ris incommoditate, breui ad extrema
 deductus est. Fuit autem tempus illud
 paschale, quo transacta ieiuniorum qua-
 dragesima, purgatiorem gregem suam,
 & velut maturiorem segetem Christus
 inueniens, multos ex hac luce subtraxit,
 & sicut electa grana, horreis celestibus
 recondidit. Multi namque illo tempore
 leui morbo pulsati, quasi nutum vocan-
 tis Domini illicò sequebatur. Inter quos
 iste vir Domini (vt dictum est) ægritudi-
 ne decumbens, postquam & sacri olei vn-
 ctione, & salutari Christi corporis perce-
 ptione, atque communi fratrum absolu-
 tione, ad iter celeste scandendum ido-
 neus factus est, aduenit dies laboris vlti-
 ma, mercedis prima: iacebat verò in le-
 cto, & lampadē plenam oleo, id est, con-
 scientiam plenam virtutum testimonijs
 habens, sponsum expectabat, & vt arbi-
 tror cum Apostolo dicebat: Gloria no-
 stra habere testimoniū conscientie no-
 stræ. Respiciens ergò, vidit infinitā mul-
 tudinē aliatorū aduenire, & paulatim
 omne domus illius spatium cōplere. Cū-
 que domū præclarissimis illis spiritibus
 repletam vidisset, fratrum conuentum
 esse suspicatus, custodem infirmorū bo-
 næ religionis virū Otgerium nomine,

2. Cor. 2.

E

703.

vocauit, ei que dixit: Frater Otgeri, hiccire ordo noster est, vt conuentus albis indutus, in infirmariam veniat? Crede mihi, hodie video, quod nunquam retro contigisse audiui. Verè licet corpus beati viri suis viribus destitutum fuisset, mēt̄ tamen vigor, & zelus domus Dei sicut semper fuerat, adhuc in eo vigebat. Sed cum frater ille nullum albatorum in infirmaria illa esset affirmaret, adhuc in eadem opinione persistens, adiecit: Miror valde quomodo hoc dicere potes, cum non pars domus, sed tota eisdem albatis viris plena sit, & te ipsum vbi nunc loqueris, ex omni parte ijdem circudent. Tunc tandem intellexit cui hoc dicebat, non hominum illum conuentum, sed beatorum esse angelorum. Qui ad hoc absque dubio de supernis descenderant ad conciuem suum qui semper mente cum eis conuersatus fuerat in terris, vt per ipsam spiritus sui præsentiam, eis sempiternæ cohabitaret in cælis. Et qui per speculum & in ænigmate secundum Apostolum hic Dei desiderabilem vehementer esurierat speciem, manifestata ipsius gloria satiatus, videret eum facie ad faciem. Parum interualli successerat, & seruus Domini ab illis quos viderat albatis

Nota.

2. Cor. 13.

& glo.

& gloriosis spiritibus accitus obiit, beatamque animam eis tradens, ad regna celestia (vt dignum est credere) cum ipsis peruenit. Sed ne quis temerè me hoc affirmare suspicetur, quod quasi absque purgatorijs pœnis eius animam ad cœlos euectam dixerim: iutelligat, nulla eos purgatione indigere, in quibus nihil purgandum constat remanere. Quod quia nemo negare potest, vtrum iste sic purgatus fuerit, fortassis inquirere festinabit. Ego verò, quantum hominibus cognoscere datur, dico istum sic in hac vita per gratiam Dei animum suum diuersis sanctorum operum exercitijs emundasse, vt nihil in eo mundandum crediderim remansisse. Nam si hoc de multis etiam sine martyrio conceditur, quare non & de isto concedatur? Cuius enim crimina nulla, cuius veniales etiam culpæ vix aliquando deprehendi poterant, tot cruciatibus corporis sui, tanta sacrorum studiorum instantia, ne ignibus futuri seculi torqueretur, expiari non potuit? Potuit planè. Nequaquam enim vltices scelerum flammæ experiri debuit, qui in se omnium concupiscentiarum feruorem compescuit. Nec pœnalis in eo ignis, quod de-

E 2 coque-

coqueret inuenit, quem ignis diuinus ad
purum vsque purgauit.

*De Turquillo, priore Marciniacensium
sororum.*

CAPVT XXI.

ALTER etiam frater Turquillus
nomine, vir nihilominus in o-
mni virtutum synceritate & ve-
ritate probatus, ab adolescentia vsque ad
ultimam senectutem iugum monastic
ordinis mansuetissimè portans, ipsa miti-
& humili corporis & vultus sui specie,
quiddam cœleste prætendens, curam so-
rorum Marciniacensium à se sibi iniū-
ctam agebat. Quam cum per aliquantū
temporis religiosissimè administraffet,
carnis ingruente incommodo, ad solue-
dum commune mortis debitum appro-
pinquare cœpit. Cumque illum in cine-
re & cilicio positum, fratres vndique cir-
cunstant, repentè ab eis spiritu raptus
obmutuit. Qua de causa frater quidam
ex his qui astabant Vnfredus nomine
honestæ vit cōuersationis, ausu familia-
ritatis, qua præ ceteris ei semper adhaere-
rat, ad eum se inclinauit, & si aliquid spi-
ritualium rerum vidisset, quæsiuit. Ad
quem ille his verbis. Vidi (ait) Domi-

22455

num, & dulce consortium eius. Hoc cū non vulgaribus, sed ita vt expressi verbis latinis dixisset, paruo interueniente temporis spatio, defunctus est. Et quia de Marcimaco mentionem feci, miraculum quod ibi diuina virtute aliquando contigit, nullo modo tacendum est.

Miraculum quod in eodem Marcinicensi monasterio contigit.

CAPVT XXII.

EST idem locus inter alia sanctimonialium sancta loca, singularē gratiam obtinens, & velut inter fulgentia cœli sydera, quodam suo proprio fulgore præfulgens. Ibi nobiliū mulierum multitudo, & quæ de ipsius regij sanguinis sublimitate descendunt, spernunt diuitias, honores contemnunt, calcant superbiam, luxuriam subigunt, Christi quæ sequentes pauperiem, proprio mundum cum principe vincunt: de quarum numero plurimæ virorum morte destitutæ, secundas iterare nuptias refugerunt, aliæ incolumes maritos deseruerunt, quædam ab omni carnis corruptione immunes, angelicum virginitatis honorem, carnalibus voluptatibus

bus prætulerunt. Omnes tamen in com-
 mane, virili constantia, femineam mol-
 licem supergressæ, non solum mundana
 omnia, sed & seipsas sibi subiugant, ope-
 re manuum, psalmodia, oratione assi-
 dua, fletuque indeficiente, aut præterita
 vitæ nauos abluunt, aut meritorum cu-
 mulos augere contendunt: cunctaque
 profus visibilia contemnentes, ad amo-
 rem inuisibilia certatim semetipsas
 accendunt. Interque vniuersa bona sua,
 singulari penè & ante inaudita gratia,
 perpetuo se carcere damnant: ita vt post-
 quam semel facta secundum regulam
 professione, corpori monasterij sociatæ
 fuerint, nunquam qualibet necessitate
 non dico septa murorum, sed nec ipsas
 in quibus commorantur regulares do-
 mos, transgrediantur. Hanc ipsæ sibi id-
 circò more aliarum sanctimonialium e-
 quitandi vel deambulandi licentiam
 præcepto abbatis sui interdixerunt: ne a-
 liqua occasione vel mundus in eis videat
 quod concupiscat, vel ipsas aliquid no-
 xium saltem in excursu videre seu audire
 compellat. Nam eum quem à mētis suæ
 intuitu profus abegerunt, ipsis quoque
 corporalibus oculis videre concernunt.
 Ea propter claustro salutari conclusæ, &
 vt sic

vt sic dicam vitali obrutæ sepultura, pro
 præfenti coarctatione, sempiternam lati-
 tudinem; pro sepulchro, beatam resurre-
 ctionem expectant. Vnde prius mori
 quàm egredi, ante occumbere, quàm li-
 men designati ostij transgredi elegerunt.
 Quod tunc apparuit, quando in circum-
 positis villæ domibus, casu, quodam tē-
 pore ignis exarsit. Ferebantur in sublime
 globi flammæ, & exustis circum-
 quaque omnibus, sanctarum illarum
 habitaculis appropinquabant. Tollitur
 in altum clamor populi, ne sacræ domus
 combureretur, magis, quàm de proprijs
 damnis solliciti. Fit concursus omnium
 ad muri eas ambientis propugnacula, &
 super domorum tecta conscendentes,
 totis viribus obuiam ire ignibus parant.
 Arentem materiam quam super inue-
 niunt longè proijciunt, conuectam cer-
 tatim aquam flammis iniijciunt, nihil
 quod ad igneam vim repellendam possit
 valere, intentatū dimittunt. Sed nequic-
 quam. Aer enim vento commotus, mul-
 tiplicatas vires ignibus dabat, & fumum
 flammeo vapor admixtum, vultibus at-
 que oculis defensatiū inferebat, ne defen-
 derent prohibebat. Cūq; aliquādiu resti-
 tissent, victi tandem violento elemento-

rum conflictu, tecta relinquunt, & se passim ad terram præcipitantes, non iam domos, sed propria corpora saluare contendunt. At ignis obstaculo remoto libere omnia peruagatur, & partem ædificiorum sibi propinquiorem inuadens, horridono strepitu, maximas lignorum moles consumit. Cum verò luctuosa vniuersorum vox, confuso clamore omnia replet, & totius ignari consilij, nil nisi extremum ancillarum Dei exitium præstolantur. Erat tunc fortè in loco Lugdunensis ecclesiæ Archiepiscopus venerabilis Hugo, multa morum probitate & religiosa conuersatione à Domino Papa Urbano, cunctarum fermè Galliarum constitutus legatus. Ad quem velut ad patrem omnes confugiunt, & vt in perturbatis rebus fieri solet, anxie ab eo consilium exposcunt. Precantur præcipuè, vt inclusis sanctis mulieribus exitum persuadeat, neque tantum ouium Christi gregem ignibus pastor perire permittat. Motus Archiepiscopus, cursim claustrum ingreditur, omnesque sub celeritate congregans, summa instantia vt periculo cedant, hortatur. Cumque illæ omninò reauerent, & prius se posse mori, quàm propositum infringere constanter affirmarent,

narent, ait Episcopus. Authoritate beati
 Petri & Domini Papæ cuius vice fun-
 gor, atque ex abbatis nostri obedientia
 vobis præcipio, vt ad præsens hinc exea-
 tis, neque vos cum habitaculis vestris hic
 incendio concremari sinatis. Ad hæc
 quædam maximæ nobilitatis & singu-
 laris conuersationis soror Gissa nomine,
 quam & ipse multoties vidi, spiritu & fi-
 de succensa, respondit. Nos pater, timor
 Dei & præceptum abbatis nostri, vt ignem
 æternum euadere possimus, infra hos
 quos cernis limites vsque ad mortem
 permansuras inclusit. Vnde nullo pacto
 fieri potest vt aliqua necessitate præfixos
 nobis pœnitentiæ terminos saltem pedis
 passu transgrediamur, nisi ab illo qui in
 nomine Domini in hoc nos inclusit lo-
 co soluamur. Noli ergo Domine si pla-
 cet hoc iniungere, quod nobis agere
 non licet, sed sicut nos ignem præcipis
 fugere, ita magis igni vt à nobis fugiat,
 virtute Christi Domini nostri armatus
 iniunge. Ad quam mulieris fidem stu-
 pefactus Archiepiscopus, ac subito & i-
 pse fide repletus, foras exijt, & coram
 cunctis qui aderant flammam intuens, ac
 lachrymis ora perfusus, ait: In nomine
 Domini, & per virtutem fidei huius,

*Moniali clau-
sura mi-
raculo
approba-
tur.* quæ nunc locuta est, mulieris, recede-
gnis pestifer ab ancillarum Dei habita-
culis, nec damna aliqua ultra inferre præ-
sumas. His à pontifice verbis prolatis,
sicut mihi testificati sunt qui viderunt,
repente immensitas flammaram inuisi-
bili virtute repressa, velut ferreo muro
obstante ultra procedere non potuit, &
absque vilo humano subsidio, absque a-
liqua pluiæ gutta, incredibili celeritate
semetipsam extinxit. Sic magnifico atq;
insperato miraculo, sanctarum propo-
situm mulierum sibi bene acceptum esse,
diuina pietas comprobauit, & veræ fidei
merito, omnia possibilis credenti, sicut
in Euangelio promiserat, demonstra-
uit.

*De defuncto milite, qui ter apparuit cui-
dam presbytero.*

CAPVT XXIII.

MEMINI me superius promi-
sisse, quod visiones siue reuelationes defunctorum, quas in
Cluniaco vel circa contigisse audieram,
primo ad mediū deferrē: & sic illis, quæ
de proximo cognoueram præmissis, pe-
detētim ad remotiora stilum transferē.
Quod

Quod quidē vt institueram agere coepi, sed alijs de eodem loco narrandis miraculis inuitatus, aliqua non minoris vt credo vtilitatis interfereere volui. Quibus explicitis, iam ad ea quæ propulerat stilius ordinatē recurrat. Superest adhuc in Vieanensi pago Presbyter Stephanus nomine, vir inter multos sui ordinis viros honestatis & religionis fama præcellens, qui mihi ea quæ dicturus sum vera esse, fide interposita coram multis, qui mecum erant fratribus, retulit. Quæ quia se vidisse dicebat, ipsum introduco loquentem, vt non à me, sed quasi ab ipso qui mihi primo retulit, audiatur. Miles (ait) quidam de castello Moras Guido nomine, in prælio vulneratus, indeque domum reportatus, ad extrema peuenit. Ad quem cum lecto decumberet, proprius eius Episcopus, Viennensis scilicet Archiepiscopus Guido, qui postmodum Romanæ sedi præfuit, visitandi gratia venit, atque pastoralis sollicitudine, vt peccata sua confiteretur, admonuit. Aderam & ego ad quem cura illius post Archiepiscopum spectabat, & quem secum ad illam confessionem audiendam retinuerat. Confessus est æger fideliter peccata sua, quantum ei ad confi-

tendum memoria suffragari potuit, atque à Domino Archiepiscopo solēniter absolui meruit. Qui paucis iaterpositis diebus defunctus est, & iuxta quandam Cluniacensis iuris ecclesiā Mantulam nomine tumulatus. Contigit post hæc non multo tempore elapso iuxta sylvam quæ supradicto castro de Moras adiacet, meridianis horis me iter agere, cum ecce subito quasi immensi exercitus strepitū post terga mea audio. Cuius timore perterritus, contiguam sylvam occultandus ingredior. Cumque in condensā illius me immergens, tali vt putabam in loco resedissem, vnde videre transeuntes, nec videri à transeuntibus possem, multo armorum agmine prætereunte, astitit repente coram me miles quem supra defunctum commemoravi equo insidens, scuto pectori anteposito, hastæ militari innixus. Quem vt vidi primo, exhorruī. At ille me perterritum intuens: noli ait metuere, quia non ad incutiendum tibi timorem, sed ad rogandam misericordiam huc veni. Pro peccatis meis dira tormenta patior, & maxime pro duobus, quæ dum cetera confiterer, oblitus sum. Horū vnum hoc est, quod olim cū quibusdam alijs militibus

cimi-

cimiteriū quoddam in quo quampluri-
 mi vulgariū ob maiorem securitatem se-
 ac sua contulerant infregi, ac bouem v-
 num rustico cuidam violenter abstuli. I-
 tem terræ quæ mei iuris non erat, iniu-
 stas exactiones imposui, quas ab inhabi-
 tantibus multo tempore mihi reddi coë-
 gi. Rogo ergo vt fratrem meum Ansel-
 mum adeas, eumque ex me depreceris,
 quatenus ablata, vice mea restituat, eis-
 que quibus iniurias intuli, pro me satisfa-
 ciat. Quod si fecerit, à poenis quas patior
 absque dubio liberabor. Sed noui ego
 fratris duritiam, & quod tibi ista referen-
 ti nullatenus acquiescet. Sit ergò quod
 dicturus sum tam tibi quam illi in signū,
 vt de rei certitudine, nulli vestrum liceat
 dubitare. Seis ipse pecuniam, quam in ar-
 ca repositam habebatis, & qua ad sanctū
 Iacobum ire disponebas? Hanc cum do-
 mum redieris, inuenies furto sublatam.
 Apparui insuper antequam ad te veni-
 rem, Guilielmo noto tibi militi de castel-
 lo. Moras in ipsa domo sua, à quo uni-
 uersa quæ tibi nunc à me dicta sunt, post-
 quam requisieris, audies. Dixit hæc, &
 statim ab oculis meis euauit. At ego ti-
 more cumulatus, & quia cum mortuo
 verba contuleram de vita diffidens, inde

quam citius potui, recessi. Domum ut
 veni, arcam meam fractam, & pecuni-
 am, quam dixerat, sublatam inueni. Mi-
 litem cui se loquutum indicauerat adij,
 & ab eo cuncta quæ dicta fuerant, vera
 esse cognoui. Fratrem autem defuncti adire
 facultas non fuit, quia per dies aliquot
 absens extitit. Interea dum quadam die
 re familiari urgente, iter agerem, diuerti
 in amœnum locum secus viam, vbi sa-
 licum magna multitudo quasi cuiusdam
 syluæ secretum æmulabatur. Ibi ergo
 paululum requiescere volens, cōsedi. Nec
 mora conspicio iam dictum militem ar-
 ma solita præferentem, mihi astare. Cum-
 que ego duplicato timore turbatus, in-
 verba prosilire tentarē, prior ille: Ha in-
 quit Domine Stephane, quam bonum
 nuncium quem pro salute mea fratri di-
 rigerem, vos elegi. Putabam equidem vos
 mihi compati, sed ut video, quomodoli-
 bet me habeam vos non curatis. At ego
 multò magis adauctò timore, ut potui,
 respondi. Non inquam dissimulādo quæ
 rogaueras distuli, sed quia fratrem cui me
 direxeras nō inueni. Iā verò ut discesseris,
 absque mora aliqua ad eum ibo, & quæ
 primò rogaueras indicabo. Obsecro tan-
 tum, ut celeriter discedas, quia valdè cor-
 meum

meum tui visione turbatur, neque me-
 tesum diutiùs confabulari patitur. Nihil
 (ait) tibi formidandum est, quia vt iam
 dixi, non vt ego tibi noceam, sed vt tu
 mei miserearis ad te venire permissus
 sum. His dictis disparuit. Ego autem mul-
 ta formidine compulsus, & nequaquam
 ultra legationem iniunctam differre au-
 dens, ad sæpe nominatum fratrem de-
 functi cum milite cui se reuelauerat ac-
 cessi, ei que cuncta per ordinem quæ fra-
 ter mandauerat narraui. Ille verò vt ho-
 mo totus mundo deditus, aut non cre-
 dens, aut paruipendens, quæ à me au-
 diebat, respondit. Quid ad me de anima
 fratris mei; habuit ille sua quamdiu vi-
 xit. Quare non pro se his quibus iniu-
 rias intulerat, satisfecit? Videat sibi. E-
 go peccatorum eius pœnitentiam age-
 re nolo. Hoc ab illo accepto respon-
 so, discessimus. Pauci dies transierant,
 & ego in domo mea solus residens,
 ea quæ videram mecum mente versa-
 bam. Cum ecce subitò sæpe nominatus
 defunctus, non iam in equo, sed pedes,
 non armatus, sed inermis mihi assiste-
 re visus est. At ego nimio terrore fe-
 rè in amentiam versus, in hæc verba
 prorupi. Ex parte omnipotentis Dei

& ora-

& omnium sanctorum eius, adiuro te quicumque es spiritus, vt discedas, meque tantis terroribus exagitare desistas: & ille. Quia (inquit) taliter de aduentu meo turbaris, scito quia me vltorius in hoc seculo non videbis. Adhuc tamen tertio me tibi Deus apparere voluit, vt quod per fratrem nequeo, per te consequi merear. Debes & tu si bene perpendas, plus fratre, mei misereri. Ille enim frater carnalis, tu pater in Deo fuisti spiritualis. Et ego. Faciam inquam & ipse pro te quod potero, festinato tantum, oro, discede. Post quæ verba, statim ab aspectu meo subtractus est. Mox ego inde discedens, ad rusticum cuius se bouem abstulisse dixerat, iui, ei que bouis ipsius pretium reddidi. Nam & quis esset dixerat, & vbi maneret indicauerat. De sequenti autem negotio, quoniam vires meas excedebat, nihil agere præualui. Collecta tamen presbyterum multitudinem, in dicta die, solènia Deo offerri sacrificia feci, elemosinasque pauperibus pro posse distribui, multosque tam clericalis quam monastici ordinis viros, vt pro eo Domino supplicarent orauit.

Nota.

De

De Guidone Gebennensi Episcopo.

CAPVT XXIV.

POST hanc quam præfatus sum visionem, Gebennensis Episcopus Guido in medium adducatur, & quid huic miraculo simile de eo contigerit, exponatur. Fuit hic magnæ secundum seculum, nobilitatis, & ideo multò plus quam Episcopum decuisset, vitæ dissolutionis. Nam cum esset frater Aimonis Iulesdem vrbis comitis, tam seculari generositate, quam ecclesiastica dignitate confusus, potentia atque diuitijs vndique circumfluus, plus mundo quàm Deo, magis carnalibus, quàm spiritualibus actionibus inseruiebat. Cumque multa agenda negligeret, nec facienda faceret, misericordix tamen operibus toto annisu instabat, eleemosynam largiter egentibus distribuens, esuriendos reficiens, nudos vestiens, querelas afflictorum patienter audiens, & multis pro posse benignè subueniens. Ecclesiasticas personas, & maxime quos religiosiores esse audiebat, magnificè honorabat, monachis præcipuè totum cordis sui affectum impendebat. Quibus non solum venerationis obsequium, sed multa & de rebus proprijs

confe-

conferebat. Inter quos singulari amore fratres Cluniacenses amplectebatur, & eis ob spem æternæ mercedis plurima largiebatur. Nam vt reliqua taceam quæ eis vir nobilis liberaliter contulit, sexaginta & eo amplius ecclesiarum redditus, diuersis ad Cluniacum pertinentibus monasterijs in perpetuum dedit. Hoc modo temporalis vitæ cursu transacto, in bona confessione, cum peccatorum poenitentia ac cordis contritione, sicut mihi testati sunt qui adfuerunt, ab hac luce recessit. Hunc post mortem diuerso modo plurimis apparuisse, quidam referunt. Quarum visionum quia certum auctore inueniri non valui, idcirco dubia scribere recusavi. Vnam tantum de omnibus elegi, quam propter rei probatæ fidem, dignam hic inferi iudicavi. Successor ipsius Episcopus synodum Gebennis vix anno post eius discessum exacto celebrabat. Veniebant ad eandem synodum presbyteri more Ecclesiastico, inter quos quidam boni testimonij presbyter properabat. Hic in itinere casu, immo diuina voluntate à focijs aliquanto spatio separatus, obuium habuit iam nominatum defunctum Episcopum. Qui cum insolito occurſu turbatus aliquandiu hæ-

sisset,

fisset, tandem vtrum esset qui videretur
 defunctus Episcopus, ab eo quaesuit.
 Quo se verè esse respondente, presbyter
 adiecit, Et quid est (ait) Domine, vel quæ
 causa te mihi cum sis mortuus visibilem
 fecit? Ad quem Episcopus. Clementia
 (inquit) diuina, vt meæ necessitati sub-
 uenias, me tibi apparere permisit. Noui e-
 nim te ad synodum properare. Oro ergò
 vt sacrum conuentum adeas, eorumque
 me orationibus studiosè commendes.
 Laboravi enim, & multa à tēpore mor-
 tis meæ tormenta sustinui. A quibus in-
 proximo erui potero, si eorum oratio-
 nibus merear adiuuari. Dic ergò Epif-
 copo & cum eo congregatis, vt omni
 die concilij Psalmum, Misere mei De-
 us, mihi simul omnes decantent, & com-
 muni absoluteione vniuersi animam
 meam Deo commendent. Sacrificijs in-
 super salutaribus, atque elemosynis, di-
 uinam maiestatem pro requie mea pro-
 pitare contendant. Nouerint autem
 me ad agendam poenitentiam Clunia-
 cum iturum, & inde ad eandem pera-
 gendam Hierosoly-nam transiturum.
 Hæc omnia cum eis dixeris, nomen tan-
 tum meum vltimo die synodi dicendū
 reseruabis. Quæ postquam dixit, ab
 oculis;

oculis colloquentis euauit. Presbyter
verò cui hæc commissa fuerant gressum
accelerans, ad synodum venit, & vniuer-
sa Episcopo fideliter coram omnibus ex-
posuit. Cumque multos credere, quosdã
autem dubitare videret, Euangelij codi-
cem afferri rogauit, & vt cunctis fidem
faceret, iureiurando quæ dixerat confir-
maturus, manum constanter super sacrũ
volumen extendit. Quem omnes ad ea
probanda absque dubio paratum viden-
tes, eum ne iuraret compescuerunt, & qui
antea dubitauerant, omnem à corde suo
dubietatis scrupulum abiecerunt. Sed &
alter ex insperato testis surrexit, qui hæc
eadem omnia à defuncto Episcopo sibi
dicta, vniuersis admirantibus confirma-
uit. Vnde & bonæ oues mandata olim
pastoris sui benignè suscipientes, cuncta
quæ mandauerat deuotè impleuerunt, &
plurima ex abundante cordis sui caritate,
spontanei addiderunt. Hoc ab illis mihi
personis dictum est, qui omni fide digni
synodo memoratæ interfuerunt, &
ca quæ dixi, referentibus eis-
dem relatoribus au-
dierunt.

*De quodam presbytero terribiliter
mortuo.*

CAPVT XXV.

IAM nunc subiungenda est, non ante mortui sed morientis presbyteri terribilis, & multis nota visio, quæ audiētium mentes digno timore concutiat, & ad cauenda æternæ mortis mala, velut vehementi sollicitudinis igne accendat. Apud castrum Liziniacum, quod in Pictauiensi pago situm est, nuper quidam presbyter eius, qui sacerdotalis ordinis supercoelestem dignitatem, miserrimæ vitæ conuersatione deturpans, non ad animarum quibus præerat curam, sed ad carnis suæ voluptatem explendam, sacro ministerio utebatur. Qui iuxta Prophe- *Eze. 34.* tam, lac gregis sui comedens, & eius se lanis operiens absque vlla spe æternorum, mercedibus mercenarij auidissimè pascabatur. Mundissimam atque omnia mundantem Christi carnem & sanguinem in altaris sacramento frequenter officio non deuotione sumebat, nec ab immundis tamen carnis operibus sese cohibebat. Cumque vt sus immunda multo tempore in cœno luxuriæ versaretur, & sui ipsius scortis delectaretur, ter-
ritus

ritus conscientiae malo sicut aliquando
& mali ad horam compunguntur, fami-
liaritatem quorundam bonorum viro-
rum expetijt, & abbati bonae vallis ac fra-
tribus eiusdem monasterij se in amicitia,
specie tenus copulauit. Qui longo tem-
pore cum de vitae emendatione com-
monentes, & vt seculo renunciaret assi-
duè exhortantes, nihil ab eo impetrare
praeter inanem spem aliquandò potue-
runt. Nam libenter quae dicebant audire
se fingens, & semper eos de conuersione
suspendens, de Societate Sanctorum illo-
rum gloriabatur, nec admonitione vel
exemplis eorum à malis retrahebatur. In
his atque alijs perditae atque perdendae
vitae suae actibus perdurans, & obstinatio-
ne impia iram sibi in die irae thesaurizans,
in morbum incidit, quo post aliquot
dies ingrauescente, ad extrema peruenit.
Adierat eum visitationis gratia prior iam
dicti monasterij, atque cum eo per ali-
quantum diei spatium, ipso quoque ro-
gante permanserat. Et ecce nocte super-
ueniente, cum cunctis discedentibus so-
lus lecto eius affideret, clamare terribili-
ter aeger ille ad priorem coepit, Succurre,
ait, succurre. Ecce duo supra omnem fe-
ritatem expauescendi leones in me im-
petum

petum faciunt, hianti ore ac rictu feroci per frustra discepturi, me totum consumere volunt. Deprecare citò Dominum, vt ab his eripiar, antequam morsibus eorum consumar. Dicebat hic & tremebat, ac velut deuoratuos fugiens, timore defecto corpori vires addente, retrò cedebat. Prior verò vocis illius ac gestus terrore turbatus, non sine multo & ipse timore erat. Ad preces tamen ipsa necessitate impellente conuersus, pro misero illo vt poterat Dominum exorabat. Quo orante mutata voce æger; benè, inquit, benè. Recefferunt crudeles bestie, & per orationes tuas iam vltra nusquam apparent. Et quia vsque ad vltimum spiritum semper compos sui extitit, nec vt quidam morientiu solent vel in modico sensu imminutus fuit, conuersus ad priorem, loqui cum eo de quibuslibet veluti sanissimus coepit. Cumque tam de his quam de alijs multa inter se verba conferrent, horæ ferè vnus spatium elapso, rursus inclamare longè terribilius quam primò exorsus est. En inquit: en ignis de celo vt torrens inundans descendit, & super huc lectum meum veniens, iam iamque me in fauillam vsque cõburet. Festina adiuua, ora,

ua, ora,

ua, ora, si forte & ab hac morte eripi valeam. Et hæc dicens, manibus & brachijs opertoria subleuabat, eaque velut aliquid iuuare possent, inuisibilibus ignibus turbatus opponebat. Sed nequiequam. Non enim corporalia tegmina à spiritualibus incendijs tegere poterant, quem cœlestis vindictæ impia opera exponebant. Prior adaucto timore, denuò ad orationem cōuertitur, & quantam in tali casu possibile erat, Domini misericordiam deprecatur. Illo vt supra orationi instante, post paululum, patiens gratulationis vocibus preces eius interruptit dicens. Quiesce, iā ab igne tutus sum. Nam dum super me (vt dixi) cum impetu descenderet, interpositus est linteus, vsque ad quem ignis peruenit, sed eum transire non potuit. Iam & ab isto periculo ereptus, oro ne à me discedas quousque quis istorum finis futurus sit agnoscas. Tunc prior qui tam timore quam hospitandi necessitate recedere volebat, substitit: & ab oratione surgens, rursus ei assedit. Cumque eum tantis terroribus anxium consolaretur, & vterque ad inuicem vt prius colloqueretur, subito ægrotus ad inuisibilia raptus obmutuit. Prior eum raptum ab humanis intelligens, rei exitum præstolabatur.

Cum-

Cum ecce post multum noctis spatium, homo ad se redijt, & miserabiliter ingemiscens, ait: Ha ha ad iudicium æternum raptus sum, & heu miser æterna morte damnatus sum. Traditus sum horrendis tortoribus, igne inextinguibili cum diabolo & angelis eius perpetuò cruciandus. Ecce ecce, ignita sartago plena bullienti adipe, quàm coram me tormentorum ministri detulerunt, eamque ad me frigidum undique succenderunt. Et cum prior orationi sicut iam bis fecerat, tertio quoque iacubisset, ille ait: Cessa, cessa pro me orare, nec pro illo vltra fatigeris, pro quo nullatenus exaudieris. Priore verò dicente, frater redi ad cor, & misericordiam dum adhuc viuis à Deo require; ille adiecit. Putas (ait) me vt insanum loqui? Non insanio, sed sana mente quæ dixi confirmo. Et cucullam prioris manu tenens, eum interrogauit. Nonne hoc quod manu teneo cuculla tua est? Quo respondente, est, adiunxit. Sicut hæc vestis cuculla est, & sicut hoc quod substatum mihi est palea est, sic & hoc quod coram cerno ignita sartago est. Et dum hæc loqueretur, gutta inuisibilis ignis de illa quam dicebat sartagine exiens, in manum eius Priore vidente ce-

F

cidit

cidit, & mirabile dictu, cutem & carnem
vsque ad intima ossis consumpsit. Tunc
ille acri cum gemitu: en (inquit) indu-
bia rei probatio. Nam sicut ista quam vi-
des de sartagine prolapsa gutta, carnis
partem consumpsit, sic confestim to-
tum me ignea vorago consumet. Priore
ad ista stupente, iterum dixit. Ecce sarta-
ginem ipsam ministri infernales propius
afferunt, & vt me in illam iniiciant, iam
iamque manus adaptant. Et post modic-
um. Ecce linteum in quo iaceo vndi-
que concurrentes accipiant, & me in ig-
nitam sartagine, æternum frixuram
proijciunt. Hoc velut vltimum vale, mox
vt Priori, atque his qui ad hoc horren-
dum spectaculum conuenerant, dixit,
subtracta voce ac reflexa ceruice, punien-
dum spiritum condemnatis spiritibus
tradidit. Tantus verò terror omnes in-
uasit, vt illicò vniuersi auferent, ne-
que aliqui in domo vbi cadauer mor-
tis remanserat, remanere auderent. Facto
mane miserum cadauer sepulturæ man-
datum est Post aliquot autem dies, cum
ad vniuersos circa positos hæc tam terri-
bilis fama peruenisset, rei veritatem pro-
bare volentes, tumultum aperuerunt, at-
que fossam illam quam in manu adhuc
viuen-

viuentis presbyteri gutta prænuncia dā-
 nationis fecerat, in mortui cadauere in-
 uenerunt. Quæ omnia, secundum quod
 beatus Gregorius dicit nullo modo pro-
 pter se infelix presbyter vidit, cui nihil vi-
 sio ipsa profecit, sed quanta cautela sacer-
 dotale officium administrandum, quàm
 reuerenter diuina mysteria tractanda, su-
 perna per eum dispositio demonstrauit.
 Quis enim ad ista non obstupescat, quis
 tam metuentā diuinæ animaduersionis
 sententiam non contremiscat? Quis iam
 in istis non fidem inuisibilibus se conce-
 pisse, sed ipsa inuisibilia corporis sensibus
 ex multa parte subiecta esse non cognos-
 cat. Facit hoc pia conditoris miseratio, qui
 cernens corporalium rerum obiectu, in-
 teriorem mentis humanæ oculum exce-
 catum, quædam de spiritualibus rebus
 etiam per carnem quibusdam innotesce-
 re præstat, ut ad amanda siue timenda in-
 uisibilia, hoc saltem remedio vel admo-
 neat vel cōpellat. Quid enim apertius ad
 fidem fidelium instruendam, quam ho-
 minem in carne viuentem, & hic integra-
 mente colloqui cum hominibus, & ibi
 spiritualia cernere cum spiritibus? Quid
 sanè leones tremendi, quid flammeus
 torrens, quid ignita sartago aliud quàm

Nota.

de veritate rerum inuisibilium nullatenus dubitare, & horrendum esse in manus Dei viuentis incidere, malè securos admonebant? Neque enim credendum est, alibi quam in præsentī seculo quarumlibet ferarum genera commorari, aut vbi nulla metallorum materia est, ferreas sartagines fabricari. Sed quia terror supplicij futuri, non nisi per verba vsitata vel per expertarum rerum imagines, hominibus adhuc in carne viuentibus potest ostendi, placuit Deo per tales corporum similitudines ostendere: quid ex utraque corporibus animæ, prauis exigentibus meritis cogantur tolerare. Quæ licet antiquioribus miraculis, patrum temporibus demonstrata sint, voluit tamen etiam nunc diuina miseratio nouis reuelationibus priora confirmare, & eos qui vetera despiciunt, velut negligentiae somno torpentes, recentibus impulsione excitare. Cuius supernæ admonitionis contemptores, tanto se maiore in Dei iudicio cumulo damnationis operiunt, quanto grauiore reatu, non solum antiqua sed & ante oculos posita contemnunt. Et quia ad fidei & morum ædificationem, varia à diuersis audita & probata nostrorum maximè temporū miracula scribere

scribere cordi insedit, nolui aliqua negligere quæcunque auditoribus meo iudicio posse videbantur prodesse.

De Gaufrido Sinemurenfi Domino.

CAPVT XXVI.

GAUFREDVS vir nobilis, Dominus castri quod Sinemurum vocatur, postquam per multum tempus magnificè in seculo conuersatus est, tactus diuino spiritu, mundo renunciauit, atque cum filio & tribus filiabus apud Cluniacum habitum religionis induit. Vbi sanctè ac sine querela diu conuersatus, meritò religionis atque prudentiæ Marciniacensium sororum, quarum superius mentionem feci, prior effectus est. Quarum curam dum per aliquot annos humiliter & benignè administrasset, more mortalium molestia corporis tactus, defunctus est. Cuius simplicis & beatæ conuersationis dulcem retinentes memoriam sorores multis lachrymis eius funus prosecutæ sunt, eumque in ecclesia sepelientes, longè melius in cordium suorum abditis condiderunt. Qui non post multos obitus sui dies, cuidam sororum multæ mortificationis quæ Alberca dicebatur, in somnis apparuit: ei-

que dixit. Agnoscis me? Quæ cum trepidanda voce, vt post ipsa referebat, respondisset; Dominum Gaufredum priorem suum sibi videri: adiunxit ille. Sum equidem quem dicis, & vt ea quæ circa me sunt tibi nota faciam, ad te directus sum. In hora exitus mei, maligni spiritus cum horifico sonitu inuerunt, & me velut agmine facto vndique circumdederunt. Cumque ad eorum aspectum territus, iam iamque me ab eis rapiendum suspicerer, subito beatus Petrus apparuit, & illud dæmonum collegium præsentia sua perturbans, ait. Quid huc ad istum nequam spiritus aduenistis? Noster est, inquit, & nostra dum in seculo vixit, opera fecit. Sed pro his (inquit) omnibus ex corde poenituit, & quod maius est seculo renunciauit. Et dum plurima hostis opponeret, & Apostolus vniuersa quæ dicebantur vera ratione purgaret, ad hoc tandem victus inimicus prorupit. Vnum (ait) superest quod nullo cassari argumento potest. Vestibus ac telis quæ vndecunque abluendæ ad castrum de Sinemuro deferuntur, nouas exactiones imposuit quas nec ipse nec aliquis post eum remouit. Manente ergo peccato, necesse est manere & poenam peccati. Ad quod

Aposto-

Apostolus. Nihil (inquit) excipiens, pro *Contra*
 omnibus peccatis suis monachus factus *novas*
 est, & idcirco absque dubio in partem sa- *exactiones.*
 lutis vocandus est. Hoc dicto, hostibus
 in fugam coactis, me ab eorum terro-
 ribus liberauit. Superest, vt filio meo
 Gaufrido, qui mihi in seculari hæredita-
 te successit, hæc nota facias, & vt prauam
 exactionem ad priorem reducat consue-
 tudinem, ei ex mea parte dicas. His di-
 ctis abcessit. At nominata soror, domi-
 nam Adelam Regis Anglici sororem,
 prius B'lesensem Comitissam, nunc hu-
 milem Christi ancillam adiens, ei vni-
 uersa narrauit. Quæ iam dictum Gaufre-
 dum accersiens, vtrum aliquid nouæ cõ-
 suetudinis telis ac vestibus quæ sub ca-
 stro abluebantur, pater eius imposuerit,
 requisit. Quod cum verè vt defunctus
 dixerat ab eo cognouisset, non illusoriam
 sed veram fuisse visionem agnouit, quàm
 à veraci & hic ante nesciente relatrice au-
 diuit, & quam subsequenter qui rem no-
 uerat, testimonium confirmauit. Et hæc
 eadem mihi fuit causa istud scribendi, vt
 licet inter miracula solas vigilantium re-
 uelationes scribere proposuerim, illas
 tantum dormientium visiones stylus
 iste non abhorreat, quas circumstan-

dum rerum ratio certa confirmat. Rogauit certè, & ex defuncti patris mandato filium admonuit, vt nociuum exactio- nis vsum remoueret, & ne sibi quoq; in peccatum reputaretur, sollicitus provide- ret. Quod vtrum fecerit, non satis mihi cognitum fuit. Quid verò illis qui dor- mientium visiones despiciunt, respon- dendum sit, non multo labore opus est. Facile enim occurrit, vnde & risus illudè- tium reprimatur, & non omninò huius- modi reuelationes contemnendas esse, tardis etiam intellectibus aperiatur.

De milite mortuo qui apparuit Humberto Beliocensi.

CAPVT XXVII.

ADIUNGATUR supradictis vi- sionibus recentior, & penè sub ipsis oculis nostris facta reuela- tio, de qua si quis dubitauerit nescio cui iam miraculo credere possit. In tanta enim claritate res acta est, & tam solemni- ter à fidissimis testibus propalata, vt qui hoc obscurum putauerit, nihil de reliquo clarum reperire in consimilibus valeat. Anno quo in Hispaniam profectus sum res contigerat, quam tanta celeritate sti- lus profectus est, vt cū ipsa in Lugdu- nensi

nensi dioecesi post natalem Domini pro-
 uenerit, ego hanc eodem anno in Hispani-
 ijs ante pentecosten memoriæ scribēdo
 mandauerim. Hoc eadem causa præmissi,
 ne vetustate temporis corrupta rei fama
 putetur, cuius certitudinem Cluniaci sus-
 cipiens, quia ante non potui, in Hispanijs
 vt dictum est scripturæ mandavi. Est in
 Matisconensi Episcopatu castrum quod
 Bellocus dicitur: quod tam sui nobilitate
 quam prudenti Dominorum strenuita-
 te, penè omnia adiacentia castra præcellit.
 Huius Dominium Guicardus hæredita-
 rio iure suscipiens, eos quibus successerat
 patres licet strenuos viros, seculari poten-
 tia fama que excessit. Qua magis ad mū-
 danum factum quam ad diuinum obse-
 quium vtens (vt de talibus sæpè vide-
 mus) dies vitæ suæ ex maxima parte va-
 nitati & mundanæ superbiam in penden-
 do, multoque labore velut aranearum
 telas texendo, consumpsit. Tandem diu-
 rurno morbo à Deo correptus, ipsaque
 diuturnitate de vita diffidens, Cluniaci
 meo tempore monachus factus est. Vbi
 corde humiliato, pœnitentia & confes-
 sione christiana, quantum datum fuerat,
 Deo satisfaciens, orationibus se sanctorū
 fratrum committens, paucis diebus ad-

uixit, atque ad vltimum peregrini itinere
 viatico, hoc est, sacro Christi corpore
 suscepto, diem vitæ vltimū clausit. Hic
 in paterna hæreditate filius eius Hum-
 bertus succedens, adolescentia & diuitiis
 velut fortibus catenis mundo astrictus,
 spatiosas seculi vias damnosa libertate a-
 liquamdiu effrenis incessit. Quem corri-
 gere, atque ad rectum salutis iter bonitas
 diuina reducere volens, ostendit ei vnde
 & ipse saluari, atque alij à cõsimilibus pos-
 sũt actibus deterreni. Nam quodam tẽ-
 pore contra quosdam qui in Forensi pa-
 go ei aduersabantur armis commotis, cũ
 exercitu contra eos processit, atque in cõ-
 flictu constitutus, vnum ex strenuis mili-
 tibus suis Gaufredum de Iden, ictu lan-
 ceæ confossum amisit. Prælio direpto ad
 sua quisque vel fugiens vel persequens
 recessit. Necdum plenè duo menses tran-
 sierant, & ecce iam dictus miles quem in-
 terfectum retuli, cuidam alteri militi de
 Ansa qui Milo vocabatur, per syluam ei-
 dem castro contiguam sine socio æqui-
 tanti, se obuium obtulit. Ad cuius subi-
 tum cõspectum dum miles obstupuisset,
 & timore non modico turbatus, vtrum
 fugere an subsistere sibi satius esset, medi-
 taretur, mortuus qui apparuerat, prior in

VET-

verba prorupit. Noli (ait) timere, neque
 effugere mediteris, quia non vt ego tibi
 noceam, sed vt tu mihi prodesse studeas,
 ad te venire permissus sum. Ad te enim
 præ omnibus veniendi licentiam acce-
 pi, quoniam tam amore quam fideliter
 mihi nuper in seculo astrictus, iniuncta
 tibi à me alijs fidelius executurus vide-
 ris. Rogo igitur vt legationem meam
 Humberto de Beliocho deferas, atque vice
 mea, quæ tibi dixero ei denunties. Mor-
 talem ego vitam leuitate eius inuitatus,
 gladio vt nosti amisi, & ne ad beatam vi-
 tam transire merear, negligentia eius et-
 iam nunc promerente retardor. Nam ad
 prælium vbi viuendi finem feci, non sa-
 tis iusta de causa cum eo veneram, nec à
 diris cruciatibus quos pro peccato illo &
 alijs innumeris malis meis patior, ali-
 quod beneficiorum spiritualium leua-
 men accipio. Sed quid mirū se obsequijs
 meis & morti meæ sibi impensæ ingra-
 tus apparet, cum nec de requie patris sui
 qui suam æternam pro eius temporali
 quodammodo neglexit salutem, semel
 vel in modico curare demonstret? Nam
 cū ille pro multis quæ ei iniuste acquisi-
 uit, pro innumeris malis quæ diuersis ec-
 clesijs & maximè Cluniacensi intulit, spe-

cialiter verò pro castello & terra de Aia, crudelia patiatur tormenta: ipse absque aliqua poenarum eius contemplatione lætatur, & his pro quibus ille nunc miserimè ingemiscit, ipse quotidie splendè epulatur. Misereatur ergò mei, misereatur & patris, ne fortè si modo nobis miseris misereri noluerit, miserorū & ipse numero celerius adiungatur. Nā si missarum celebratione, eleemosynarum largitione, bonorum virorum apud Deum intercessione nos iuuare studuerit, & celeriore nobis salutem parabit, & seipsum debito quonobis astringitur liberabit. Quod si tibi aut nō crediderit, aut nō obtemperauerit, necesse iam erit per memetipsum eum adire, atque vt hæc adimpleat instare. Scias autem multum iam mihi profuisse, factam nuper Lugduni in synodali conuentu publicam absolutionem, vnde talium & consimiliū tam ardentè deprecor subuentionem. Dixit hæc, & statim à conspectu eius euauit. At miles sollicitus de iniunctis, ac veritus ne si dissimularet, aliquid infortunij eum consequeretur, Humbertum addit, & quæ audierat cuncta referens, nihil de mandatis abscondit. Humbertus verò tantæ tamque apertæ visionis legatione

*No. va-
lent pub-
lica abs-
olutiones
defun-
ctis.*

tione audito, condigno timore perterritus, & ad audita pauebat, nec tamen auditis congruam diligentiam adhibebat. Verebatur magis more huiusmodi hominum promissum defuncti aduentum, minorem de salute eius animo gestabat affectum. Vnde solus noctibus iacere formidans, familiares ne se casu aliquo solum relinquerent, admonebat. Et ecce paruo tempore emenso, iam dictus defunctus quem tormenta inuisibilia compellabant, nutu diuino communicare verba mortalibus permittus, ei mane iam clara die in lecto iacenti, ac vigilantem, sese visibilem demonstraui. Nam lecto eius assidens, & formam quam habuerat, vestitum quo usus fuerat, lethale vulnus quod die mortis susceperat, velut adhuc recens pectore ac dorso prætendens, mirantem ac pauentem Humbertum sic est allocutus. Quia (inquit) nuncium à me tibi missum audire noluisti, ad te ipse Dei permittente misericordia veni. Cum enim te mihi maximum debitorem vita mea tibi impensa fecerit, ac benignum in malis maximis subuentorem misericordia facere debuerit, tu nec mihi subuenis, nec saltim paruo spiritualis beneficii adiumento, crudelia quæ patior tormenta mitigare

contendis. Super hæc, & patrem tuum miserandis pœnis atque ineffabili miseria subiectum, post tergum proiecisti, & cum ille maximè tui causa torqueatur, nullis ei pietatis visceribus condescendis. Ingemiscit ille in tormentis crudelibus, nec curas? torquetur & exultas? patitur & lætatis? Displicet ista benigno Deo, & penè iam in necem tuam sententiam dictauit: vbi quia his quibus maximè debitor es misereri dissimulas, qualiter misereri debueris, patièdo similia experieris. Sed distulit solita bonitate iustitiã: & ne expeditioni comitis Amedei ad quam ire festinas inter sis, me tibi denunciare permisit. Nam si illuc abieris, possessa pariter & vitam amittes. Consule ergò tibi, miserere & nostri, nec vltra spirituum bonorum leuamen nobis impendere differas: vbi & tibi salutem, & nobis requiem, conditoris clementia mediante provideas. Dum ergò ita mortuus miles Humbertum alloqueretur, & ille longa confabulatione iam securior redditus, ad respondendum vel ad interrogandum verba pararet, eius consiliarius VVichardus de Marziaco strenuus in secularibus miles, ab ecclesia matutino tempore rediens, superuenit. Qui mox
vt li.

ut limen domus ubi vivo mortuus colloquebatur attigit, mortuus qui appa-
 ruerat statim disparuit. At Humbertus condigno paucifactus timore, mortui mi-
 litis petitioni ei aliquatenus subuenien-
 do ex parte satisfecit, seque pœnitentiæ
 causa Hierosolymam iter aggressurum,
 & sepulchrum Domini visitaturum pro-
 fessus est. Hæc ad ædificationem fidei & *Nota*
 morum scribens, quibusdam hæreticis
 vel erroneis nostræ temporis hominibus,
 beneficia ecclesiastica mortuis fidelibus
 posse prodesse vel negantibus vel du-
 bitantibus, ad viam veritatis & eccle-
 siæ doctrinam reditam persuadere vo-
 luit: neque tamen spe talium subsidio-
 rum vitam mortalem sub negligenti-
 a transigendam, talibus tamque lu-
 cidis exemplis admonere decreuit. Ec-
 ce enim superna pietas quæ miserum
 in inferno sepultum audire noluit, pro-
 fratribus rogantem, si quis ex mortuis
 ierit ad eos pœnitentiam agent, sed
 mentis eorum duriciam prænoscentis re-
 spondit: Si Moysen & Prophetas non *LHC. 100*
 audiunt, neque si quis ex mortuis re-
 surrexerit credent: eadem inquam di-
 uina bonitas nostris diebus, non qui-
 dem corpus mortuum suscitauit, sed
 mor-

mor-

mortui corporis spiritum vel imaginem viuentibus apparere, eosque ad poenitentiam & ad sibi subueniendum admone- re & deprecari permisit. Cesset igitur iam noxius error, spiritus fidelium precibus & bonis ecclesiae iuuari non credens. Excitetur quoque ignaua segnicies, aliorum post mortem bonis dormitando saluari confidens, sciatque pro certo, quia nisi quae opera condigna saluti praecesserint, cum post transitum aliorum subsequen- tia bona saluare non poterunt. Sed si talia eius opera fuerint, ut gratia Dei comita- te damnationem aeternam merito euade- dere debeat, iam si quid de reliquo im- perfectionis remanserit, tam sanctorum mortuorum meritis, quam viuentium fidelium beneficijs, expiari poterit.

Item de alterius apparitione in Hispania.

CAPVT XXVIII.

ET quia semel Hispanias ingressi sumus, quod in eisdem partibus de re simili contigisse ibidem con- stituti audiimus, praetereundum non est. Est in Hispanijs partibus nobile & fa- mosum castellum, quod & propter con- gruum

gruum situm, & fertilitatem adiacentiū
 terrarum, & multitudinem inhabitan-
 tium incolarum, quibus rebus proxima
 castella exuperat, vt æstimo non incon-
 grue stella vocatur. In hoc castello qui-
 dam Burgensis fuit, qui Petrus Engel-
 berti vocabatur. Hic strenuitate famosus,
 & secularibus rebus abundans, totam vs-
 que ad senium ferè vitam in seculo du-
 xit. Tandem tactus ab illo, qui spirat vbi
 vult, seculo renunciauit, atque in mona-
 sterio quod apud Nazarium sub Clunia-
 censi iure & regula constructum est, ha-
 bitum monasticæ professionis suscepit.
 Quo, cum ego post duos annos conuer-
 sionis eius, peruenissem, audiui eum me-
 morandam visionem narraſſe, cuius qui-
 dem fama ad nos ante peruenerat, sed
 quis esset eius relator non dixerat. Hoc
 cum accepissem, vbi esset tantæ visionis
 relator sollicitus inquisiui, atque eum
 in quadam cella Nazarenſi monasterio
 subdita, satisque contigua, commorari
 audiui. Ad quem locum cum me itine-
 ris necessitas perduxisset, vidi hominem
 cui & ætatis maturitas, & morum graui-
 tas, & cunctorum attestatio, ipsaque ni-
 uea canicies, fidem integram constanter
 præbere suadebant. Omnem tamen du-
 bic-

bic-

Psal. 1.

bietas scrupulum tã à corde meo quã à
 cordibus omnium excludere volens, co-
 ram venerandis episcopis , Olorensi &
 Oximensi, coram socijs nostris , multæ
 religionis & scientiæ personis , ac qui-
 busdam alijs eum conuenit, & quod ve-
 ritas perdat omnes qui loquuntur men-
 dacium ostendens , multa que similia ad
 eum ne mentiretur deterrendum adiun-
 gens, vt quod certum de visione illa scie-
 bat narraret, non solum admonui, sed et-
 iam in virtute obedientiæ, quam mihi vt
 monachus abbati subditus debebat in-
 iunxi. Ad quod ille quod adhuc prorsus
 nos omnes latebat adiiciens, ego (ait)
 istud quod à me quæritis ab alio non ac-
 cepi, sed ipse proprijs omnia oculis vidi.
 Quo audito, multo magis exhilarati su-
 mus habentes iam non alienorum ver-
 borum relatores, sed rei ipsius certissi-
 mum inspectorem. Vnde magis magisque
 ad quærendum instigati, & ad audiendum
 intenti, moram pati vltra non potuimus,
 sed vt quod viderat enarraret, eum om-
 nes compellere cœpimus. Volo autem
 eum loquentem introducere, vt quicūq;
 hoc legitis, vel auditis, nō solum sensum
 verborum, sed & ipsa verba ab eius ore,
 vos putetis audire. Tempore (inquit)
 quo

quo rex Aragonensis Alfonsus, regnum maioris Alfonsi Hispaniarum regis iam mortui obtinebat, contigit vbi contra quosdam qui in regione, quae castella dicitur, ei repugnabant exercitum commoueret, & vt de singulis regni sui domibus, singuli illuc pedites vel equites dirigerentur, edicto sanciret. Eo praeccepto coactus, vnus ex mercenarijs mercede mihi seruiantibus Sancium nomine, ad exercitum destinaui. Paucis post diebus decursis, omnibusque qui expeditioni illi interfuerant, ad propria redeuntibus, ipse quoque domum reuersus est. Non longo deinceps tempore elapso, more humano morbo correptus, nec diu cum morbo luctatus, defunctus est. Inde post quatuor fere menses ex quo e vita recessit, dum apud stellam in domo mea hyemali tempore iuxta iguem in lecto iacerem, subito iam dictus Sancius circa mediam noctem mihi adhuc vigilianti apparuit. Qui igni assidens & carbones quasi ad calefaciendum vel ad clarificandum huc illucque reuersas, multo magis se mihi cognoscibilem demonstrabat. Erat autem nudus & absque omnivestitu, excepto paruo vilique tegumeto, quo velut inhonestiora corporis obuelabat. Quem

cum

cum vidissem, quis inquam es tu? At ille humili voce, ego sum (inquit) Sancius famulus tuus. Quid (inquam) hic agis? Vado (inquit) Castellam, iterque meum multus exercitus comitatur, vt vbi deliquimus, ibi & delictis penas debitas exsoluamus. Et cur (inquam) huc diuertisti? Et (inquit) mihi spes veniæ, & si misereri volueris, celeriolem mihi requiem comparare poteris. Quo inquam? quando (inquit) nuper expeditioni, quam nosti, interfui, hostili inuitatus licentia, ecclesiam quandam cum quibusdam socijs inuasi, quæ intus inuenta sunt diripi, vestimenta insuper sacerdotalia mecum rediens asportauit. Pro quo specialiter diris pœnis subactus affligor, & remedium à te sicut à Domino meo, quãtis possum precibus imploro. Nam poteris mihi subuenire, si beneficijs spiritualibus me studueris adiuuare. Rogo insuper dominam meam vxorem tuam ex mea parte, mea functus vice deprecari, nec octo solidos quos pro seruitio meo, mercenario iure mihi debebat, reddere iam moretur, & quod necessitatibus carnis si adiuuerem reddidisset, animæ meæ longè amplius his egenti erogando eos pauperibus largiatur. Iam ego tali eius collo-

collocutione multo magis animatus,
 (quid (inquam) de conciuē nostro Petro
 de Laca nuper defuncto actum est? Rogo
 ut si quid de illo nosti, aperias. Illum (ait)
 opera misericordiæ, frequenter quidem
 sed maximè præteritæ famis tempore
 pauperibus impensa, beatorum requiei
 adiunxerunt, & vitæ æternæ participem
 effecerunt. Cumque eum tam promptè
 & faciliè mihi respondere audissem, adie-
 ci. Et de Bernerio alio conciuē nostro, an-
 te paruum tempus similiter ut nosti de-
 functo, aliquid tibi notum est? Illum (in-
 quit) infernus possidet: qua ad dirimen-
 das lites & iudicio terminandas huic
 villæ prælatus, multa sæpe muneribus
 aut gratia illectus iniuste iudicauit, &
 quia cuidam pauperi viduæ quodam tē-
 pore baconem vnum qualemcunque vi-
 tæ eius subsidium crudeliter auferre non
 timuit. Tunc longè amplius ad maiora
 quærenda animi feruore succensus, adiū-
 xi. De rege nostro Alfonso ante paucos
 annos defuncto, tibi aliquid notum esse
 potuit? Ad hæc quidam alius in fenestra
 capiti meo proximè superposita residēs,
 noli ait hoc ab isto quærere quod igno-
 rat, quoniam recens eius ad partes no-
 stras aduentus, hoc ei notum fieri non-
 dum

dum permisit. Mihi verò cui à die obitus mei quinquennalis cum huiusmodi spiritibus mora, plura quam isti nouiter nota fecit, quod de rege quæris, ignotum esse non potuit. At ego rursus nouæ vocis auditu attonitus, ac videre cupiēs vocis auctorem, cōverti oculos ad fenestrā, adiutusque lunæ splendore, quæ lumine suo omnem tunc domus spatium clarè illustrabat, conspicio hominem in inferiori fenestræ margine residentem. Quē in eodem habitu, quo aliam videram, cernens, & tu inquam quis es? ego inquit huius quem aspicias socius sum, & castellam cum isto & multis alijs proficiscor. Et tu inquam de rege Alfonso, ut dicebas, aliquid nosti? Noui (inquit) vbi fuerit, sed vbi modo sit nescio. Nam aliquamdiu tormentis acerbis inter reos excruciatu postmodum à Cluniacensibus monachis inde sublatus est. Exinde verò quid de eo factum sit, prorsus ignoro. His dictis ad socium qui igni assidebat verba conuertens, ait. Surge, & iam iter inceptum peragere incipiamus. Ecce enim iam omnes vias quæ intus vel extra castellum sunt, subsequens nos exercitus sociorū impleuit, & iam multis velocissimè prætergressis, vbi festinan-

ter

ter eos sequi debeamus, vrgemur. Ad hanc vocem Sancius surrexit, & flebili voce quod prius rogauerat ingeminans, rogo inquit Domine, ne mei obliuiscaris, & vt dominam meam cōiugem tuā, quatenus quod corpori debebat miseræ animæ meæ restituat, oro sollicitus exhorteris. His dictis, statim vterque disparuit. At ego mox coniugem iuxta me in lecto dormientē, citata voce exsuscitans, priusquam ei quod videram vel audierā narrarem, interrogavi vtrum aliquid Sancio communi nostro mercenario pro mercede deberet. Qua respondēte quod ego nondum ab aliquo nisi à mortuo audieram, se videlicet eidem Sancio adhuc octo solidos debere, nequaquam vltra dubitare potui, cui fidem omnimodā & mortui relatio, & mulieris confirmatio conferebant. Facto manè, octo illos solidos à coniuge accipiens, & de meo quod congruum visum est addens, pro eius qui apparuerat salute, pauperibus distribui, & faciarum missarum adiutoria, ei à sacerdotibus mea prece & studio impensa, ad pleniorē peccatorum eius remissionem adauxi, hanc tam clarā & commendabilem visionem, velut verbū è verbo exprimens, ad ædificationē fidei

& mo-

Nota.

& morum tam modernis quam posteris
 fideli scripto transmissi, & quanta cautela
 mortalibus necessaria sit mortuorum i-
 pforum testimonio declaravi. Non parū
 autem, immò maximè veritati huius vi-
 sionis attestatur, quod à mortuo dictum
 est, Alfonsum Regem à Cluniacensibus
 monachis sublatum, & à tormentis con-
 similium reorum ereptum. Nam quod
 omnibus penè Hispanis & Gallis popu-
 lis notum est, idem Rex Cluniacensis ec-
 clesie magnus amicus & benefactor ex-
 titit. Vt enim innumera alia pietatis ope-
 ra eidem monasteria ab eo impensa ta-
 ceam, magnificentissimus & famosus
 Rex censualem se regnumque suum
 Christi pauperibus eiusdem Christi a-
 more fecerat, & tam à se quam à patre
 suo Fredelanno constitutum censum,
 ducentas scilicet & xl. vini vncias singulis
 annis Cluniacensi ecclesie persoluebat.
 Præter hæc duo monasteria in Hispaniis
 ex proprio construxit, alia à quibusdam
 alijs personis construi permisit, & vbi
 construerentur adiuuit. In quibus Clu-
 niacenses monachos ponens, & vnde
 omnipotenti Deo regulariter seruire pos-
 sent, regia liberalitate affluenter largiens.
 Et penè emortuum monasticæ religio-
 nis

nis feruorem ex parte in Hispanijs repa-
 ruit, & sibi hoc studio post regnum tē-
 porale, regnum etiam sempiternum vti
 dignum est credere, comparauit. Obtem-
 perauit benignus Regis æterni præcepto,
 faciens sibi amicos de māmōna iniqui-
 tatis, à quibus amicis finita regni villica-
 tione, secundum iam dictæ visionis te-
 norem, & à pœnis ereptus, & in æterna
 tabernacula susceptus est. Quid enim
 magis illi misericordie iusticiæ congruere
 potuit, quæ reddit vnicuique iuxta opera
 sua, quàm vt ab his eripi videretur qui-
 bus subuenerat, ab illis ei misericordia
 impenderetur quibus misertus fuerat: ab
 his beatæ vitæ restitueretur, quorum in
 miserijs præsentibus vitam, largis subsi-
 dijs sustentauerat? Verè non fallax vox *Apoc. 14.*
 de cœlis à Ioanne audita, opera mortuo-
 rum sequuntur illos, quod in isto non
 rege apparuit, quem per opera miseri-
 cordiæ velut per eos quibus impensa est,
 à tormentis eripuit, & requiei bea-
 torum spirituum so-
 ciauit.

*Explicit liber 1. Domini Petri Abbatis
 de miraculis.*

G. PETRI